

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

■ RØNSHOVED ■

HØJSKOLES AARSSKRIFT

Men immer det dages dog paany
hvor Hjerterne Morgen vente-

HØJSKOLEN VED FLENSBORG FJORD

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
1943

▪ RØNSHOVED ▪

HØJSKOLES AARSSKRIFT

Men immer det dages dog paany
hvor Hjerterne Morgen vente-

HØJSKOLEN VED FLENSBORG FJORD

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
1943

Som det ogsaa fremgaar af Billedet her (efter en Akvarel af V. Kragh Hansen) ligger Rønhoved Højskole »paa den skønneste Plad i Landet«. Til venstre Okseøerne, i Baggrunden Flensborg, til højre Højskolen med den nye Sal.

UNDER NEDERLAGETS SKYGGE

Da D. G. Monrad i Sommeren 1864 havde faaet sin Afsked som Minister, var han en slagen Mand. Han var traadt til i de skæbnesvangre Decemberdage 1863. Og saa var det kommet altsammen: Krigen, Dannevirkes Rømning, Dybbøl, de bristede Forhandlinger i London, Tyskernes Overgang til Als — —. Monrad var imidlertid af den Mening, at Krigen skulde føres til Bunds. Danskerne skulde kæmpe, saa de endnu en Gang — som paa Dybbøl — tiltvang sig Europas Beundring og til sidst ogsaa dets Hjælp. Men Modet var lammet. Monrad maatte trække sig tilbage. Han havde undervurderet Vanskelighederne og overvurderet sine egne Evner. Nu sad han pludselig med tomme Hænder og med Smerte og Sorg i Hjertet.

— — —

Jeg har liggende ved Siden af mig Monrads Oversættelse af Jobs Bog. Den er i Forordet dateret: 30. November 1865. Bogen er tilegnet Enkedronning Caroline Amalie, »der har Hjertelag for Guds Rige og det danske Folk«. I Forordet udtaler Monrad iøvrigt: »De faa eller mange, der maatte have nogen Velvilje for mig, beder jeg bevare den i Trofasthed.« Oversættelsen er blevet til under Nederlagets Skygge. Efter Afskedigelsen som Minister har han haft ledige Stunder til dette Arbejde. Da han var godt hjemme i østerlandske Sprog, laa Emnet ham ikke fjernt. Men der var maaske ogsaa en særlig Grund til, at han netop paa dette Tidspunkt var optaget af den gamle bibelske Fortælling.

— — —

Kan I huske Jobs Bog? Den fortæller om den brave og retskafne Job, der frygtede Gud og flyede det onde. Og

Gud glæder sig over ham og siger: »Se til min Tjener Job — —« Men Satan spotter: »Frygter Job dig for intet? Hans Hænders Gerning har du velsignet, og hans Hjørde breder sig i Landet. Men lad Ulykken ramme ham, da skal du se ham fornægte dig lige i dine Øjne!«

Gud har Tillid til Job og giver Satan Lov til at drive sit Spil. Og nu regner Ulykkerne ned over Job. Han mister sine lovende Børn og sit rige Gods. Men endnu kan han sige:

Herren gav, Herren tog,
Herrens Navn være lovet.

Da rammes Job ogsaa paa sit Legeme. Han bliver slaet med Bylder fra Isse til Fod, og han sætter sig i Asken og skraber sig med et Potteskaar. Dog kan han endnu sige: »Vi modtager jo det gode af Gud, skulde vi da ikke ogsaa tage mod det ondt!«

Nu kommer imidlertid hans tre Venner til ham. De er overbevist om, at enhver Ulykke er Straf for Synd. I syv Dage sidder de hos ham uden at sige et eneste trøstende Ord. Deres Tavshed er en Anklage. Og nu kan Job ikke bære mere. Han forbander den Dag, han er født.

„Hvorfor døde jeg ikke
under Moderhertet — —“

Omsider faar Vennerne Mælet, men kun for at udslynge haarde Bebrejdelser. Ingen gaar til Grunde uden Brøde. Skulde Gud forvende Ret! Nej, Gud kender de slette, han har skuet den Brøde, som ingen mærked. Nu maa Job bringe sit Hjerte til Ro og brede sine Hænder mod Gud. Da skal hans Liv hæve sig højere end Middagslyset.

Men Job protesterer. De skal ikke gaa i Rette med ham. Hvad om Gud ransaged eder? Vil I være Guds Sagførere? Job ender i sin Fortvivlelse med at kræve Gud til Regnskab:

„Hvor mange er mine Synder og Misgerninger?
Lad mig vide min Brøde og min Synd!“

Ordstriden fortsætter og bliver stadig bitrere. Vennerne hævder, at Jobs egne Ord godtgør hans Brøde. Hvad er et

Menneske, at han skulde være ren, hvad er en kvindefødt, at han skulde være retfærdig! Spørg Slægterne! Vort eget Liv er som en Skygge. Hvor kan et Menneske være retfærdig for Gud!

Job giver sig nu til at skildre sit Liv. Han har ikke nægtet den sultende Mad eller den faderløse Beskyttelse. Ej heller har han agtet sine Tjenestefolks Ret ringe eller tilbudt Guld. Han er sig stadig ingen Synd bevidst. Vilde dog den Almægtige svare ham!

Da taler Herren til Job:

„Hvor var du, da jeg grundede Jorden?
 Hvem lagde dens Hjørnestene,
 mens Morgenstjernerne jublede sammen,
 og alle Guds Børn raabte af Fryd?
 Gik du ned til Havets Kilder?
 Har nogen Sinde du
 paabudet Morgengry
 og anvist Morgenrøden Sted?
 Afsløredes for dig Dødens Porte?
 Kender du Himmelens Love?

Og Job svarer Herren:

Jeg ved, at alt formaar du,
 at for dig spildes ej en Tanke.
 Før havde kun mit Øre hørt om dig,
 nu har mit Øje set dig.
 Derfor genkalder jeg og angrer
 i Støv og Aske.

Da Gud ser Jobs Anger, tilgiver han ham, men Vennerne vil han ikke tage til Naade igen, med mindre Job vil gaa i Forbøn for dem; thi deres »Tale har været løs og ikke som min Tjener Jobs«. Selv om Job har talt dristigt, ja formasteligt til Gud, mens Vennerne har forsvaret Gud, er det dog Vennerne, Guds Vrede er blevet optændt imod, thi det er dem, der har handlet ilde. I deres Nidkærlighed for Gud er de hjemfaldne til Guds Straf, fordi de har glemt Kærligheden til Næsten.

Job gaar nu i Forbøn for Vennerne, og Fortællingen slutter med, at han faar dobbelt igen, hvad han havde mistet. Han lever endnu i mange Aar og dør gammel og mæt af Dage.

— — —

Der er for Kristne ingen Tvivl om, hvad der er Historiens Midtpunkt, dens Mening og Maal. Det er hverken Økonomi, Race eller tilfældige Magtmidler, der til syvende og sidst bestemmer Verdenshistoriens Gang. Guds Vilje vil sejre, og hans Aand skrider mægtig og uovervindelig ned gennem Tidernes Strøm for til sidst at bestemme dens Udløb. Men lige saa vist er det, at det er en farlig Sag for smaa Mennesker at ransage Guds Veje. Det kan let føre til, at vi gør os større end Gud.

Da Ulykken havde ramt os i 1864, var der mange, der saa det skete som Guds Straf, selv om det ikke var vanskeligt at se adskilligt uholdbart i en saadan Tankegang. Der kan jo f. Eks. ikke være Tvivl om, at Sønderjyderne fik langt de haardeste Kaar efter 1864. Hvorfor skulde Straffen netop ramme dem? Havde de syndet haardere end det øvrige Danmark? Det er der naturligvis ikke mindste Grund til at tro. Nej, det er farligt at optræde som Guds Sagførere.

Men Vennernes ustandselige Tale til Job om, at han maatte have syndet, siden alt det onde var kommet over ham, har ogsaa paa anden Maade haft Ærinde til Monrad. Vi ved, at man efter 1864 havde meget travlt med at finde de skyldige. Frem med dem, der havde ført en saa udfordrende Politik og samtidig havde vort Forsvar i en saa utilladelig Stand! Naturligvis ramte Anklagerne i særlig Grad — og med Rette — Monrad og hans Parti, de Nationalliberale. Men hvad de andre — I. A. Hansens Bondeparti og Godejer-Højre — havde de for Alvor sagt fra, mens Tid var? Det havde de ikke, og derfor havde de trods alt et Medansvar, som maaske var Forklaringen paa noget af Bitterheden i deres Angreb.

Monrad sidder og oversætter Jobs Bog. Et Slag kan ramme, uden at vi derigennem har Lov til at se Guds Straf.

Ikke fordi vi ikke altid fortjener Straf. Det gør vi som syndige Mennesker. Det gjorde ogsaa Job, selv om der tilsyneladende ikke var noget at sige ham paa. Vi kan ikke udtyde Guds Veje og skal ikke være Guds Sagførere. Men vi kan gaa i os selv og bede Gud se i Naade til os. Vi ved, at han kan vende alt til det bedste. Djævelen har altid kun en vis Tid, og det er evig sandt, at den vandt aldrig, der gik i Strid med Gud.

Nederlaget gik Monrad bittert til Hjerter, ogsaa fordi han følte sit store Medansvar. Straks efter Udgivelsen af Jobs Bog udvandrede han til Ny Zeland for som Nybygger derovre at vinde Karskhed i Sjælen paany. Men Jobs Bog har kunnet fortælle ham, at værst var dog ikke den, der havde fejlet i sin Overtro til egen Kraft, værre endnu var »Vennerne«, der førte Gud i Munden som Tugtemester over for andre og samtidig glemte deres nærmeste Kristenpligt. Ikke blot overfor ham, det fik endda være, men ogsaa over for det Danmark, der laa ramt af Slaget, og som netop havde Brug for alle Sønnerne i ærligt Samvirke.

For Jobs Venner var jo ikke at forveksle med hine enkelte, der i det gamle Testamente stod som Formidlere mellem Gud og Folket. De holdt ogsaa haarde Straffetaler, det er sandt. Men de var af Gud udvalgte dertil, og karakteristisk for dem er deres dybe Samføling med deres Folk. Et Tegn paa deres Udvælgelse er netop, at deres Hjerter er grebet af Kærlighed. Derved faar de Evne til at se Tingene i Hertet, hvor andre kun har Øje for Overfladen. En Jeremias staar og forkynder de haarde Straffe, der venter hans Folk. Han græder over sit Folks haarde Skæbne, men beder alligevel om, at Ulykkerne maa komme, fordi han ved, at de er nødvendige for hans Folks sande Velfærd.

»Vennerne« og Profeterne taler undertiden næsten ens. Men der er en Afgrund imellem dem. »Vennerne« ser sig selv og vil bruge Gud som deres Redskab og gør sig i deres Nidkærlighed større end Gud, Profeterne ved, at de har deres Opgave fra Gud. Og deres hele Liv og Færd viser, at det forholder sig saadan.

Et Folk rejses gennem Profeten, men »Vennerne« undergraver et Folks Kraft og gør dets Skæbne endnu haardere, fordi de mangler Kærlighed.

Det var Job, der havde svigtet i Prøvens Stund, men det var dog »Vennerne«, der dybest havde fejlet. Det var dem, der i deres Iver efter at haandhæve og hævde Guds Retfærdighed var kommet længst bort fra Gud.

— — —

Vi lever ogsaa nu i Nederlagets Skygge. Man kalder det en Ventetid. Man kunde ogsaa tale om en Forberedelsens Tid. Historien har mange Eksempler paa, at Fremtiden væsentlig bestemmes af, hvordan Forberedelsestiden udnyttes. Og det gælder ikke mindst Sindenes Forberedelse. Tiden fra 1864 til 70 er ikke noget opmuntrende Kapitel i Danmarks Historie. I Sammenligning dermed har Tiden efter 9. April været præget af Stilhed. En Stilhed ganske vist, som Forholdene har fremtvunget. Vi har hørt Udtalelser om, at 9. April var en Guds Straf for Folkets dybe Fald. Men vi skal vogte os for at paatage os Rollen som Guds Sagførere. Her kan kun den tale, der har faaet Myndighed gennem den dybeste Kærlighed til og Samføling med sit Folk.

Ikke fordi vi tvivler paa, at vi fortjener Straf. Der var meget i Danmark før 9. April 1940, der ikke var godt. Det er der fremdeles. Men vi er alle medansvarlige. Mere eller mindre, men ingen kan sige sig fri.

Lad os nu blive sparet for det urimeligt bitre Opgør, naar dette er forbi. Det er nu ikke Fraser altsammen, at vort Folk har oplevet en Samling. En Familie sidder ikke uberørt og stirrer ind i Død og Afgrund, som vi har gjort det i Danmarks Hus. I denne Fællesskabsoplevelse er der noget at bygge paa. Af den kan der udfolde sig ny Blomstring.

Nogle er der jo, som for Domstolene maa svare for deres Handlinger, som dansk Lov og Ret byder. Men ellers er det vor fælles Fremtid, vi maa vende Blikket imod. Det er den opbyggende Gerning, vi skal vi vore Kræfter. Det bliver ikke »Vennerne« eller Farisæerne, der skal gøre Værket: Se, vi vilde det rette, men I svigtede! Nej, vi maa sammen bære

Nederlaget og sammen løfte Landet ind i den nye Dag, vi alle tror vil komme.

— — —

Vi kan ogsaa her lære noget af Grundtvig. Han havde ikke staaet for Roret i 1864 og kunde for saa vidt godt staa blandt Anklagerne. Men han skriver i Stedet Trøstebrev til det danske Folk i dets dybe Nød. Hans Blik er rettet mod Fremtiden: Nu nævner Danmarks Søn ikke mere Giften,

„som forpestede hans Blod,
taler kun om Livsbedriften,
hvortil genfødt han opstod.“

Han har ganske vist ogsaa Bebrejdelser at gøre, men de er rettet mod den manglende Tro paa Folkets Fremtid. Helvedhunden Garm har tudet os i Ørerne, at alt er ude.

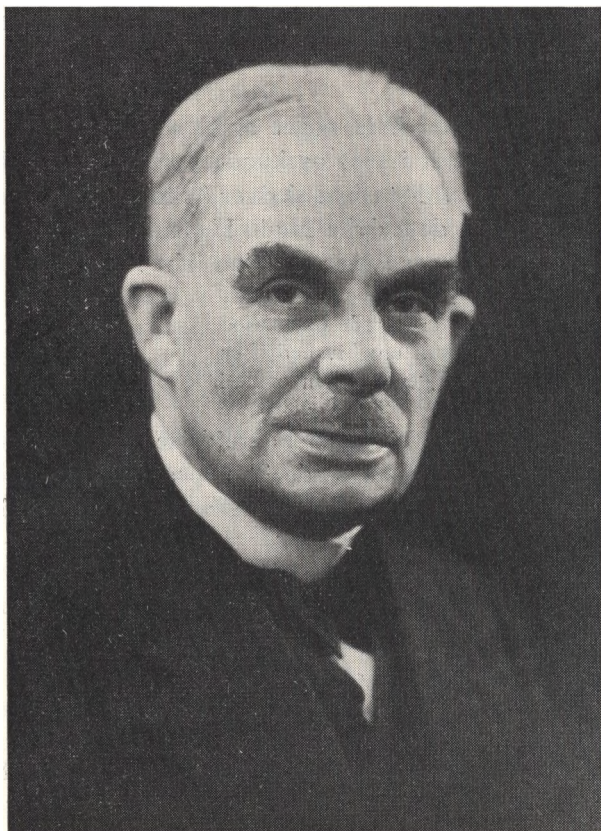
Skal det spørges: jeg alene
aflægs Skjald paa Gravens Rand,
turde mellem Bautastene
aande Liv ved Dødens Strand,
turde vente af Guds Naade
løst i Solglans Danmarks Gaade.

For Grundtvig er ikke i mindste Tvivl om, at Lyset atter vil tænde Glædesild, der skal kaste Glans over Folkelivet, »som med Aand det er os givet«.

Derfor Danmark, Moder søde,
tro kun paa Gudslykken din!

Paany skal Langfredagsmørket afløses af Paaskemorgenrøde.

Hans Haarder.

ANDERS NØRGAARD OG RØNSHOVED HØJSKOLE

Engang i vinteren 1916 traf jeg Anders Nørgaard paa Kolding højskolehjem; han var den gang præst for Skanderup valgmenighed, og jeg var lærer ved Skamlingsbanke højskole. Jeg formoder, at vi begge havde været ude at holde foredrag, eller at vi skulde hen at tale et sted, for det var ved den slags lejligheder, vi tilbragte ventetider paa

højskolehjemmet, og naar vi havde heldet med os, traf vi hinanden.

Det var rimeligt, at vi talte om krigen og om de haarde kampe i Frankrig. Det var ogsaa naturligt, at vi talte om de danske slesvigere, der gjorde deres haarde pligt over for den stat, hvis borgere de var tvungne til at være — ved Danmarks selvopgivelse og nederlag i 1864. De danske slesvigere led svære tab i krigen, hvert dødsbudskab bragte sorg over familien der hjemme og over egnen og over os, som led med dem paa det danske folks vegne.

Men vi maatte saa ogsaa tale om de danske slesvigeres og vort haab, tale om genforeningen efter krigen. Paa dette tidspunkt var der endnu mere end to aar, til det lakkede mod enden med krigen, men haabet om genforeningen mellem Sønderjylland og Danmark blev udtalt straks efter krigens udbrud, og der blev i det stille levet med dette haab under hele krigen. Det hændte, at man kunde faa at vide, at det kun var taaber, der kunde nære et saadant haab, men den snak gjorde ikke det mindste indtryk paa os, som levede i haabet.

Hin dag paa Kolding højskolehjem blev imidlertid ufor-glemmelig for mig derved, at Nørgaard gav sig til at tale om hans og min fremtid i det genforenede land. Nørgaard vilde være præst i Sundved, og jeg skulde have en højskole der, saa han kunde hjælpe mig i arbejdet. Da vi den dag skiltes, var vi begge meget oplivede. Og under resten af krigen drøftede vi gentagne gange vore planer, saa vi var beredte til at kunne tage fat, saa snart de ydre forhold gjorde det muligt for os.

Aaret efter blev Arnfred draget med ind i vore planer for fremtiden, og i sommeren 1919 kunde vi endelig tage fat paa virkeliggørelsen af vore drømme og vore haab.

I 1917 fik Nørgaard opfordring til at blive præst for Vejstrup valgmenighed paa Fyn. En sommerdag, da vi gik fra kirke i Hjarup, talte Nørgard med mig om, hvad han skulde svare disse mennesker i Vejstrup. Vi var straks enige om, at Fyn var en omvej til Sønderjylland, naar man havde sin

virksomhed i Skanderup, lige ved den daværende grænse. Men vi var ogsaa enige om, at man ikke skulde være bange for omveje her i livet. Det havde ofte vist sig, at den vej, som mennesker kaldte en omvej, var den eneste, som virkelig førte til maalet. Og i alle tilfælde var hverken Nørgaard eller jeg indstillet paa, at vi selv skulde raade for vor vej gennem livet, saa det var nok ogsaa i dette tilfælde bedst at gøre det, som man følte, man skulde gøre, og ikke det, som man i øjeblikket havde mest lyst til at gøre.

I efteraaret 1917 rejste Nørgaard til Vejstrup paa Fyn. Jeg ved, at det var meget strengt for ham og hans hustru at forlade Skanderup og den udsigt, de i mere end een forståelse dér havde over Sønderjylland, og jeg ved ogsaa, at der gik aar, inden den vej, som vi alle havde syntes var en omvej, blev den eneste virkelige og sande vej for Anders Nørgaards liv og virke til det maal, Gud havde sat for ham. Endnu en snes aar senere, da der ikke mere kunde være tale om en virksomhed som præst for Nørgaard i Sønderjylland, var det stillingen som biskop, først i Haderslev og senere i Ribe, der kunde synes at blive opfyldelsen af ungdomsdrømmen. Men vejen til Vejstrup var altsaa ingen omvej.

Samme efteraar flyttede min kone og jeg til Roskilde. Ogsaa vi mente, at det var en omvej, vi nødvendigvis skulde gaa, og det var det virkelig.

I august 1919 tog Arnfred og jeg paa en cykletur til Sundved for at finde stedet, hvor min højskole skulde ligge. Spærringen ved Kongeaaen var endnu ikke fjernet, men Arnfred havde sine papirer i orden, saa at han uden besvær kunde passere grænsen. Jeg var ikke saa heldig, men jeg var paa den anden side godt kendt i egnen omkring grænsen fra de aar, jeg havde boet der som lærer ved Skamlingsbanke højskole. Jeg forlod da Arnfred paa landevejen ved Frederikshøj nord for grænsen, gik ad en markvej, gennem et hegn, over en grøft og atter ad en markvej, og endelig kom jeg cyklende ad vejen vest fra ind i Christiansfeld, hvor Arnfred med synlig lettelse tog imod mig, for han var paa forhaand ikke rigtig med paa den maade at passere en grænse paa.

Vor cykletur blev rig paa oplevelser, og vi fandt et sted i Sundved, hvor en højskole passende kunde ligge. Det var paa Avnbjerg, hvor der var den skønneste udsigt over land og strand, og hvor alle andre forhold ogsaa syntes ideelle. Men da vi talte med forskellige mennesker om vore planer, fik vi en meget kølig modtagelse, og vi kom derfor temmelig slukørede hjem fra denne tur.

Jeg havde dog ikke ganske tabt modet, og jeg gav mig derfor til at udarbejde en fuldstændig plan til oprettelse af en højskole i Sundved. Planen blev sendt til de mennesker, som vilde være i stand til sammen med mig at virkeliggøre den, og i september maaned tog jeg paa en foredragsrejse til Sundved og Als. I Dybbøl fik jeg klar besked med hensyn til mine højskoleplaner. Man ønskede gerne en højskole oprettet, men man ønskede ikke at samarbejde med mig med hensyn til denne skoles oprettelse. Jeg græd uden ophør en nat og en dag over dette svar.

I april 1920 var jeg igen paa foredragsrejse i Sønderjylland, men denne gang var det i de vestlige egne. Dette førte til, at min kone og jeg under et besøg paa Trøjborg i august maaned blev opfordret til at begynde en højskole i Visby nord for Tønder. Jeg var betænkelig ved at sige ja, men turde alligevel ikke sige nej, og i den følgende tid blev der saa arbejdet paa at skaffe kapital til rejsningen af Visby højskole. Det saa ud til, at det vilde lykkes, og der var blandt adskillige mennesker i egnen megen glæde og forventning over disse højskoleplaner.

Da mistede jeg om vinteren modet. Jeg kunde ikke den gang, og jeg kan ikke den dag i dag gøre rede for, hvad grunden var til, at jeg pludselig mistede troen og modet. Jeg kom en dag til at græde voldsomt og længe, og derefter skrev jeg til Visby og fortalte rent ud, hvordan det var gaaet mig. Senere rejste jeg til Visby, hvor man havde indbudt til et møde, og jeg forklarede da, saa godt jeg kunde, at jeg havde mistet troen paa, at jeg kunde faa en højskole i gang i Visby. Jeg tror, at sorgen over, at dette haab brast, var gensidig.

Det var bestemt, at min kone og jeg skulde rejse fra Roskilde højskole til 1. april 1921, og vi maatte derfor tænke paa at finde et sted, hvor vi kunde anbringe vore møbler, til vi fik klarhed over, hvor vi kunde finde en virksomhed.

Nørgaard kom paa dette tidspunkt igen til at sige det afgørende ord med hensyn til vort fremtidige højskolearbejde. Jeg tog til Vejstrup for at tale med ham, og vi talte længe sammen om aftenen og et stykke ud paa natten, men ingen af os kunde finde vej frem. Nørgaards medfølelse var altid stor, naar der var noget tungt at stride med hos de mennesker, han holdt af. Ofte har jeg tænkt, at han vist led lige saa meget som de paagældende selv. Og denne gang lod det til, at han maatte nøjes med at dele mine tvivl og min ængstelse med mig. Men da Nørgaard den næste dag fulgte mig til stationen, og vi havde taget afsked med hinanden, og jeg var kommet op i toget, vender han sig imod mig og ser mig fast i øjnene og siger: men immer det dages dog paa ny, hvor hjerterne morgen vente. Jeg kom glad hjem fra den tur, og det forekom mig, at vejen nu var banet for mig til Sønderjylland.

Den følgende tid kom med vanskeligheder, som jeg paa forhaand ingen anelse havde haft om, foruden de vanskeligheder, som jeg havde forestillet mig vilde komme. Men alle hindringer blev overvundne, og da Jacob Appel ved Røns hoved højskoles indvielse udtalte, at jeg var en modig mand, som havde begyndt dette dristige foretagende, forstod jeg ham slet ikke. Det forekom mig, at det hele var gaaet af sig selv, om end ikke uden meget arbejde og til tider store anstrengelser.

Midt i august 1921 ankom Anders Nørgaard med kone og børn til Tørsbøl station. Jeg hentede dem med et par smaa og temmelig usle heste i en arbejdsfjedervogn, hvortil der ikke hørte agestole, men nogle tilfældige brædder, som blev lagt over vognens lave sider. Stoltere køretur har jeg næppe været paa, og jeg har vel heller aldrig kørt for et gladere selskab. Og da Anders Nørgaard stod i den have, som endnu ikke var anlagt, og saa Dybbøl mølle, Broager kirketaarne,

Holdnæs, Lyksborg, Okseøerne og Flensborg, da lyste hans øjne af den milde glæde, som af og til bragte bud til os fra hans rige og varme hjerte.

Senere kom Arnfred med kone og børn, og saa var vi rede til at modtage de 70 lærere og lærerinder, som vi havde indbudt til et 14 dages samvær. Nørgaard, Arnfred og jeg holdt hver dag et foredrag, og om eftermiddagen foretog vi udflugter til de mange historiske steder i omegnen.

I 5 aar holdt vi disse 14 dages møder i august, og talerne var hvert aar de samme tre. Men da Nørgaard og Arnfred efterhaanden blev optaget af andre møder i august maanedes ferietid, maatte møderne paa Rønshoved højskole indskrænkes til 8 dage.

Under mødet i 1921 holdt Nørgaard gudstjeneste i Holbøl kirke, og der var baade daab og altergang. Vor datter Else blev døbt. Min kone og jeg har skiftevis baaret børnene over daaben, og saaledes kom jeg til at bære Else. Ved gudstjenesten sagde Nørgaard til mig: »Tænk, at vi to venner ogsaa skulde faa lov til at mødes paa den maade ved daaben.« Det var en hjertelig glæde for os begge.

Den anden store begivenhed var det offentlige møde den sidste søndag i august. Mange hundrede danske fra Flensborg og omegn deltog i dette møde. De kom sejlene til Rønshoved, og vi modtog dem ved dampskibsbroen, og syngende drog vi derefter i samlet flok op til højskolen. Kaffe-drikningen tog lang tid, da den maatte foregaa i hold paa 80 mennesker ad gangen, og alle skulde have 3 kopper kaffe, og nogle snød sig ind paa 3 hold, saa de fik 9 kopper kaffe. Det var nemlig rigtig kaffe, og rigtig kaffe havde man ikke kunnet faa i Flensborg i mange aar. Men endelig kunde vi samles paa en mark oven for skolen til tale og sang, og vi fik en fest, som ingen deltager kan glemme. Blandt talerne var Nørgaard vist den gladeste og den myndigste. Det var rigtig at mærke paa ham, at han havde en følelse af at være midt i sit folk med hele sin kærlighed. Hen imod aften samledes vi omkring den store flagstang, og mens flaget sænkedes, sang vi: Fra himlen er du falden, du, Danmarks hellig-

dom. Da var alle bevægede. Vi fulgte saa vore gæster ned til skibet, og da skibet gled ud paa Flensborg fjord i den stille sommeraften, sang de paa skibet og vi paa land: Dejlig er jorden.

De følgende aar holdtes lignende møder mellem danske fra nord og syd for grænsen. Ogsaa gudstjenesten blev en stadig tilbagevendende fest, men allerede i 1922 holdt vi denne gudstjeneste i gymnastiksalen paa højskolen. Nørsgaard var altid præst ved disse lejligheder, og han var det med synlig glæde. Ogsaa efter at jeg i 1925 var bleven ordineret, vedblev Nørsgaard at være præst, hver gang han gæstede Rønshoved højskole, og dette gjorde han trofast gennem 20 aar. Vi har ikke haft et hold elever, som Nørsgaard ikke har talt til, og i hvert aarsskrift, som elevforeningen udgav, skrev han et stykke. Ved alle større eller store begivenheder paa Rønshoved højskole var Nørsgaard med, saa det er ikke for meget sagt, at den var en del af hans liv og hans gerning.

Nu kommer Anders Nørsgaard ikke mere til Rønshoved højskole, og han skriver ikke mere i aarsskriftet. For os alle er dette en sorg. Vi kan nu kun mindes Anders Nørsgaard med en dybt følt tak for alt, hvad han har været for Rønshoved højskole. Han var en velsignelse for os alle.

Aage Møller.

HENRIK PONTOPPIDAN

1857—1943

Det er et Angstens Raab fra en,
som under Middagsluren
et „Mene, Mene tekel“ saa
i Lueskrift paa Muren.

Med Henrik Pontoppidan er den sidste af de store af den ældre Generation gaaet bort. Han blev gammel, 86 Aar, og han oplevede, som kun faa oplever det, at blive anerkendt af alle Kredse i vort Folk, medens han levede. Han hørte til den Generation, der blev præget af Nederlaget i 1864, og han glemte det aldrig, det gik ham saaledes i Blodet, at det blev siddende i ham som en Angst, der gjorde ham seende, saa han klart kunde skildre den Kamp mellem de høje Idealer, der giver Livet Formaal og Mening, og saa den Hverdags Vilkaar, som Mennesker faar til at virkeliggøre Idealerne i. Han saa, hvordan Idealerne stadig maatte bryde sammen, overvindes i Kampen mod Nederlagsvirkeligheden. Han blev den skaanselsløse Realist, der holdt Dommedag over sig selv og sin Samtid.

»Det moderne Gennembruds Mænd«, Georg Brandes og hans Disciple, gik ud fra, at Mennesket ifølge sin Natur krævede Frihed til at raade selv. De glemte at undersøge, om Mennesket nu ogsaa havde Forudsætninger for at raade sig selv paa den rette Maade. De gik ud fra, at Mennesket kunde undvære den religiøse Indstilling og oversaa derved fuldstændig, at Mennesket maaske slet ikke var i Stand til at undvære en Autoritet, som kunde sige: »Saadan skal det være«. De havde jo en stor Drøm, Drømmen om en Tid,

da alle de Kræfter og Evner, som ellers blev ofret Gudstanken, udelukkende blev samlet om dette Liv, for saa vilde den gyldne Tid komme. Saaledes gik det til, at et Par Slægtled blev bedraget, idet de ved at tage Livet i deres egen Haand mistede det.

I 70'erne kunde man leve højt paa Kampbruset og store Fester, man skuede frem mod en ny Dag; men i 80'erne kom Mænd med Henrik Pontoppidan i Spidsen, fulde af Mistro og Tvivl over for alle store Ord og især over for de store Ord om de nye Tankers Bærekraft.

Typisk for Pontoppidans Dom over sin Tids Vildfarelser er det velkendte Eventyr om Ørneungen, der vokser op i Præstegaardens Høsegaard, men som en skønne Dag folder Vingerne ud og prøver at følge en Hunørn højt op i den rene Luft paa en Flugt ind over Bjergene. Fangenskabets imidlertid gjort den »gumpetung«, og da de er naaet saa langt, at de har Udsyn til den evige Sne, da er den træt og gribes af Hjemve. Den flyver nedad og hjemad; men netop som den er over Hjemmet, bliver den skudt og dumper lige ned i Møddingpølen. Saa endte den Udflugt, og saadan maatte den ende, »for det hjælper ikke noget, at man har ligget i et Ørneæg, naar man er vokset op i Andegaarden«.

Er det nu Pontoppidans endelige Svar paa Livets store Spørgsmaal? Som vi senere skal se, bliver det i hvert Fald ikke ved med at være det; men han har et meget skarpt Blik for Fantasten og den viljesvage. Han fører ikke sine viljesvage til det absolutte Nulpunkt, for Livet er ikke en saa ensidig Affære. Saa vilde det ikke have været nødvendigt at skrive de tre store Romaner: Det forjættede Land, Lykke-Per og De dodes Rige.

I Det forjættede Land beskæftiger han sig hovedsageligt med Religionens Indflydelse paa forskellige Mennesker. Hovedpersonen Emanuel Hansted er et Kulturbarn. I Slægt og Opdragelse ligger der mange civiliserede Lag mellem ham og Naturen. Derfor gaar han rundt med en stadig Hunger efter Naturen, efter Umiddelbarheden. Han gaar derfor ud til sin Gerning i to Nabosogne som Kapellan med en utaal-

modig Virketrang. Han vil være Fører for Naturmenneskene ude i Vejlbj og Skibberup, breder Vingerne ud, svinger sig op i Luften som Ørneungen, men hvordan ender Flugten?

Straks efter at Hansted er kommet til Bestemmelsesstedet, tager Provsten ham under Behandling i et længere Foredrag om de stedlige kirkelige Forhold. Specielt advarer han den unge Mand mod »disse ulykkessvangre Strømninger, der under Navn af Ligheds- og Frihedsbestræbelser er dukket op fra Folkedybet og har banet sig Vej ogsaa til Kirkens hellige Haller«.

Men ogsaa fra en anden Side er man ude efter den unge Kapellan. En mærkelig Mand, Væver Hansen, fortæller ham, hvad Menigheden venter af ham: »Vore Præster fortæller os Bønder, at vi skal være lydige og dydige og ikke stjæle og ikke bande, men vende os til Gud og stole paa Herrens Naade. Men det kender vi jo altsammen i Forvejen paa vores elleve Fingre.... Nej, dersom en Mand som De, Hr. Pastor Hansted, vilde fortælle os noget om Dem selv og ikke om os om hvordan De med Deres Læsning og Opdragelse er kommet til det Syn paa Kristendommen og Folkelivet se, det var noget, vi Bønder kunde lære af.«

Og Emanuel Hansted bliver en Folkets Præst, og »medens Sognets Beboere lavede Fakkeltog, drog Emanuel Hansted med sin Bondebrud ind i Præstegaarden«, ind i det forjættede Land.

Uden Ærgerrighed, drevet af Viljen til at tjene sin Gud og sine Medmennesker tager han fat paa sin Gerning. Han lever som en Bonde af at dyrke Præstegaardens Jord, vil ikke modtage nogen Løn, gør et stort Arbejde for Sognets fattige o. s. v., men bliver alligevel fordrevet fra Sognet. Hvorfor?

Han gjorde sin Gerning saa ærligt som muligt; men han skød stadig en Illusion ind mellem sig og Virkeligheden, han forliste i Kampen mellem Drøm og Virkelighed, turde ikke tage Risikoen, og jo mere skuffet han blev, jo mere faldt han tilbage til sin egen Fantasiverden. Han lærte ikke, at Virkeligheden er alle Tings Prøve, at Mennesket lever i en

Dobbeltverden af Frihed og Nødvendighed, og at Livskunsten er at forbinde denne Modsætning i Karakter. Han endte med »at give Gud alt og blev derfor fredløs i Kejserens Rige«.

Pontoppidan stiller Emanuel Hansted over for et Par andre Præster. Der er Pastor Petersen, der har Sans for Mad, Vin og Kvinder, og som siger: »Jeg er nær ved at mene, at den væsentligste Opgave for en Præst er den at lære Folk at nyde og elske Livet paa rette Maade, uden Trods og uden Frygt, taknemmelig og tilfreds, som det er vor Pligt over for den, der gav os det.« Et andet Sted giver Pontoppidan os et Glimt af den gamle Grundtvigianer af første Generation, Pastor Momme, der ikke vil have sin Svigerinde til at læse Bibelen højt for sig, »for den er jo bare en Samling Krøniker, siger de nu...«, heller ikke Grundtvigs Sangværk, det er han for kleinmodig til endnu, men Brorsons Salmer, og saa synger Oldingen selv Verset:

Ak, søger de ydmyge Steder,
i Støvet for Frelseren græder,
saa faar I vor Jesum i Tale;
thi Roserne vokser i Dale.

Med upartisk Veltalenhed skildrer Pontoppidan de forskellige Former: den kæmpende kristne, den ubetingede Idealist Emanuel Hansted, den frejdige Pastor Petersen og den blide og ydmyge Olding, Pastor Momme, men ikke med et Ord røber han, hvor han har sit Hjerte. Man mindes Henrik Ibsens Ord til Georg Brandes: »Jeg spørger kun, mit Kald er ej at svare.«

Medens Tidsbilledet i Det forjættede Land hovedsageligt er fra grundtvigske Kredse paa Landet, skildrer Pontoppidan i Lykke-Per Radikalismen i København i 80'erne og 90'erne. Denne Bog er dog baade dybere og alvorligere, idet den tager selve Problemet om Kristendommens Eksistensberettigelse op til Debat.

Som Pontoppidan selv er ogsaa Hovedpersonen i Lykke-Per, Per Sidenius, ud af en Slægt af Præster, hvis Historie

er lige saa lang som selve den lutherske Kirkes. Ogsaa Per Sidenius' Far var Præst, og hvad han maatte have 'ejet af oprindelig Natur, det er tæmmet og afklaret under Generationers Lydighed over for Kulturen. Den ydre Verden betyder kun lidt for ham, han ejer endnu Forvisningen om, at Livets sande Værdier er at finde i den indre Verden.

Det er forstaaeligt, at Per Sidenius maatte gøre Oprør imod denne strenge, livsfjendtlige Kristendom, som saa mange af hans samtidige (1860—70). Han har en glubsk Appetit paa Livet, han vrager de indre Værdier og gaar paa Jagt efter den ydre Herlighed. Han er som den unge Ørn i Starten. Det gælder kun at ville hensynsfuldt, at begære uden at faa Anfægtelser, saa skal Livets Herligheder nok blive hans. Han møder Modstand, men tilsyneladende svarer han til sit Navn: Lykke-Per. Ved Hjælp af en fantastisk Plan om at industrialisere Jylland faar han Indpas i den Salomon'ske Familie. Her træffer han ligesindede, som hverken er besmittede af et Himmerige eller et Helvede. Han forlover sig med Datteren i Huset, Jakobe Salomon, som er antikristen. »Det er for mig netop den væsentligste Anklage, der kan rettes imod Kristendommen med dens Evigheds-haab,« siger hun, »at den berøver Livet dets dybe Alvor og dermed dets Skønhed. Naar man opfatter Livet her paa Jorden som bare en Generalprøve paa den egentlige Forestilling — hvor bliver da Festligheden af?« Hun er det brandesiansk-naturalistiske Livssyn iklædt Kød og Blod.

Ved Hjælp af sin Svigerfars Penge fortsætter Lykke-Per saa sin Ørneflugt. »Hunørnen bestandig forrest, Klavs lidt anstrengt bagefter, gumpetung og stakaandet« (»Ørneungen«). Men Livsudfoldelse er ikke et Menneskes Opgave her i Verden, i hvert Fald ikke de Mennesker, som bærer Sidenius-Arven« i sig. Efter en meget omskiftelig Tilværelse ender Lykke-Per — ikke i Møddingpølen — men som Vejassistent i Thy, og her gaar han ganske alene, overladt til sine Spekulationer over Tilværelsens Gaader, som han mener at have løst. Pontoppidan hævder her, at ethvert Menneske maa følge sin Natur, det, som er hans Virkelighed, og saaledes

finde frem til sig selv; thi »for den, der er blevet sig sit Selv bevidst, er en Gud overflødig«. Ogsaa Lykke-Per følger sin Naturs Bud. Gennem Afkald og Lidelse gaar han Vejen til sig selv. Ganske vist, der kræves »et stort, ja eventyrligt, Mod til at ville sig selv i guddommelig Nøgenhed«; men til Gengæld naar han ogsaa til »Troen paa Naturen, den rige, den vise og miskundelige, som ved Raad for alt, som gavmildt erstatter paa den ene Led, hvad vi har mistet paa den anden Led.« Pontoppidan bar bestandig paa et Haab om, at det inderste i Tilværelsen var godt, og at Frelse laa i at hengive sig til det, man var oprundet af, og at Vejen var Selverkendelse og Resignation. Men han bar ogsaa bestandig paa Tvivlen om, at en Tilbagevenden til Naturen var mulig.

Over for dette Syn har Jakob Knudsen flere Steder gjort Indvendinger, især i Betragtningen »At være sig selv« (»Livsfilosofi«), hvor han bl. a. siger: »At give sig sin Natur, sine Minder, sine Vaner, sin Ejendommelighed i Vold kan let blive det samme som at lukke sig inde paa Grønnekammeret, hvor det laadne Fjæsel gaar og spøger om Natten«, medens det »at være sig selv er at være eet med et andet Selv«. Jakob Knudsen hævder altsaa, at Selvet kun bliver til i Mødet med en anden. Det er ikke noget, vi er bundet af, og som vi med Resignation maa finde os i.

Et Sted i Lykke-Per, hvor der tales om Dr. Nathan (Georg Brandes) og den Bevægelse, som han har rejst, hedder det: »Hvor et aandeligt Liv var blevet vakt og med nogen Alvor søgte mod Dybet, fandt det ingen anden opdyrket Jordbund at slaa Rod i end Teologien. Hvad der var af Kultur i Folket, tilhørte endnu saa godt som udelukkende Kirken. Hvor Overfladen holdt op, begyndte enten Middelalderen eller Tomheden.« Her har Pontoppidan ramt noget meget væsentligt baade hos sig selv og hos sin Tid. Grundlaget for baade vor Kultur og vort personlige Liv var Kirken, dette Grundlag smuldrede bort, og der kom ikke noget andet i Stedet. Digteren haaber vel, at Menneskene ved deres eget Arbejde skal kunne danne Grundlaget for en ny

Kultur, men Brandesianismen kunde kun skabe Tomheden, som er Baggrunden for hans næste store Bog: De dødes Rige.

I denne optræder tre Personer, som uden Tvivl har ejet Digterens Sympati. Der er Torben Dihmer, selvopofrende, med et rigt og varmt Sind; men altid slaas han ned, naar han nærmer sig det, som han kalder Lykke — han er stærk, »fordi han staar mest alene«. Ligesom sine tilsyneladende Modsætninger: Naturlægen Dr. Gaardbo og den afsatte Præst Mads Vestrup — og som Pastor Fjaltring i Lykke-Per — forkynder han Lidelsens Nødvendighed og dens Vel-signelse, medens alle de andre har hjemme i de dødes Rige; de fleste har et eller andet Patentmiddel, som kan skabe sin Ejer et behageligt Liv, fri for Lidelse. Andre flygter fra Livet af Angst for Mørket i sig selv som Jytte, der efter at være flygtet først fra Torben Dihmer og derefter fra Pastor Gaardbo giver sig en Bajads i Vold, som straks efter Brylluppet er hende utro. Til sidst kan hun ikke taale at se glade Mennesker omkring sig, hun forstaar ikke, »hvordan nogen kan lade sig narre af dette falske Skønhedsskær over en Jord fuld af Grave«. Hun formaar ikke at tage imod Livet, som det er, og som det kommer, og derfor maa hun sige, da hun skal dø: »Nu dør jeg, og jeg har dog aldrig levet.«

Pontoppidan giver ingen endelig Forklaring, men viser os Livets Splittethed. Han viser os Mennesker, der paa hver sit Omraade og paa deres Maade har Uret og har lidt Nederlag, og det værste Nederlag har de lidt, som troede sig mest sunde. Pontoppidan holder af de virkelige Mennesker, som de er, og derfor slaar han haardt, hvor han finder noget, der giver sig ud for at kunne mætte det virkelige Menneske, men ikke kan det. Digteren dømmes ikke sine Personer, deres Gerninger dømmes dem. Med Aarene bliver han dog mindre dømmende og mere forstaaende og medfølende. Medens han skriver paa De dødes Rige, gaar Verdenskrigen 1914—18 sin Gang, og det forundes ham efter et helt Livs Bitterhed og Mismod at opleve, at der er Naade for de smaa og forsagte, at Lykken kan være bedre end For-

tjenesten. Han, i hvis Sind Saaret fra Dybbøl værkede, fik nu sit hemmelige Haab opfyldt. Genforeningen kommer, og han faar Lov til paa Danmarks Vegne at byde Sønderjyderne velkommen:

Velkommen hjem til Moders Hus,
vor Søster, hjertenskære!
Saa bleg du blev i Kæmpens Favn
i Striden for din Ære.

Du kommer klædt i hvidt og rødt
og smiler os i Møde;
hil dig, vor Moders Øjsten,
i Nytids Morgenrøde.

Hans Ord havde saa meget mere Vægt, fordi han havde været sit Folks haarde Tugter. Med De dødes Rige er hans »Krigstjeneste« i Hovedsagen endt. Endnu først i Tyverne skriver han »Mands Himmerig« imod de opløsende Tendenser i Personlighedslivet og Folkelivet, som i Aarene efter Verdenskrigen er særlig tydelige. Endelig skriver han i Trediverne sine Erindringer. I sidste Bind — »Undervejs til mig selv« — siger han: »At have deltaget som simpel Soldat i Menneskeandens Befrielseskampe er mig Ære nok«. Der har vi hans paa samme Gang beskedne og stolte Mening om sig selv og om sit Forfatterskabs Betydning for vort Kulturliv. Vi har ikke i vort Aarhundrede haft nogen Digter, der kommer op paa Siden af Henrik Pontoppidan, og bag Tidsbilledet i hans Bøger vil vi altid kunne træffe det evigt menneskelige, som har Bud til os alle. Derfor griber hans Bøger os den Dag i Dag, og han fortjener, at vi bøjer os i Ærbødighed for hans Indsats.

Søren Fink.

DE SANDE PROFETER OG DE FALSKE (EN PRÆDIKENOPSKRIFT)

En erfaren gammel Præst sagde engang til mig, efter at vi længe havde talt om de forskellige kirkelige Retninger: Ja, men af Præster er der nu alligevel kun to Slags, dem, der vil deres Tilhørere noget, og dem, der ingenting vil dem. Og hvad skulde saa efter hans Mening en oprigtig Præstevilje gaa ud paa? Paa een eneste Ting: give sig selv og de øvrige Kirkegængere Stødet til den evige Bevægelse, saa de for alle Ting ikke faldt til Ro et eller andet Sted paa Vejen og mente, at nu havde de naaet det, nu skulde de ikke længer, men stadig vidste sig at være vejfarende, dragne af Gud op mod det Maal, som paa enhver Maade laa ganske ud over deres egen Evne. Som Paulus siger det: ikke at jeg allerede har grebet det og er fuldkommen, men eet gør jeg: jeg jager derefter; thi ogsaa jeg er grebet af Kristus. Eller med Augustins Ord: Du har skabt os til Dig, og vort Hjærte forbliver uroligt, indtil det finder Hvile hos Dig. Denne evige Uro, som stadig forjages af Guds almægtige Fred, denne Angst for Syndens og Dødens Magt til at lænkebinde, som stadig hæves gennem vort Livsfællesskab med den store Sejrhætte, dette er Kristendom, medens alt andet, som udgiver sig derfor, kun er Forfalskning.

Det samme, som her er sagt om Præsterne, gælder ogsaa, blot i endnu mere udpræget Grad, om Profeterne. En Profet er jo ikke, som den populære Sprogbrug antager, en Slags Spaamand, men han er et Menneske, for hvem Gud stadig paany aabenbarer sig, og som af en uimodstaaelig Trang drives til at bringe denne Gud, hvis Flamme brænder ham i Sjælen, ind paa Livet af andre Mennesker, saa at de maa

give sig ham i Vold og lade ham handle med dem efter sin Vilje. Saadan er de ægte Profeter, antændte af Gud og derfor Fyr og Flamme i en Verden, som møder dem med kold-sindig Vrangvilje, ja med Had og Forfølgelse, medens de falske er Stilstandsmænd, som fører rolige Taler til Menneskene om den rette Opfattelse af Gud eller den rette Dyrkelse af Gud. Maaske er det, de siger, det rette, saadan er Gud virkelig, og netop saadan skal han dyrkes, men det faar ikke hjælpe: Falskheden stikker i, at de standser ved disse Læresætninger eller disse Kirkeskikke og siger: Saal Nu behøver vi ikke mere. Mén dette og gør dette, saa er jeres Religion i den skønneste Orden. Falske er disse Stilstandsprofeter, fordi deres Budskab ingen Magt ejer til at sprænge Klipper og aftvætte Blodskyld. Mennesker kan i al Evighed nære disse Meninger og pleje denne Gudsdyrkelse uden at forvandles et Gran deraf; thi Gud alene er Almagts Kilde, og kun gennem Samlivet med ham kan syndige og dødsdømte Mennesker naa deres Livs store Maal og ligne ham.

Denne Modsætning mellem de ægte og de falske Profeter gaar igen hele den hellige Historie igennem. De falske har mægtige Forbundsfæller i Menneskenes naturlige Magelighed og Selvbehagelighed. Det er nemt at blive staaende ved Meningerne om Gud eller ved Ceremonierne, og der er ikke ringe Ære at høste derved, men indtil denne Dag har Gud dog sørget for, at ægte Profeter fremstod baade i Israel og i Kristenheden, naar alt var ved at stivne i Former og Formler. Oftest strittede de haardt imod Guds Kald, fordi det vilde føre dem ud i det uberegnelige, maaske gøre dem ensomme og forhadte, men Guds Vælde var over dem, og saa nyttede ingen Modstand. Saadan kom Israels Profeter til Verden. De var under Guds Tvang, og mod deres egen Vilje maatte de adlyde den vældige. Og hvad de vilde deres Samtid, var til enhver Tid det ene og samme. Menneskene sad til Halsen i en traditionel Gudsdyrkelse med Ofringer og Ceremonier efter de fædrene Forskrifter, men midt under alt dette Helligværk var deres Hjærter stive og følelseløse, fyldte maaske af Hovmod, maaske af al anden Ondskab. Midt

i Guds Tempel var de milevidt skilte fra Gud. Aldrig kom de ham saa nær, at han kunde faa Tag i dem og omskabe dem efter sin Vilje. Midt ind i al denne stillestaaende Religiøsitet brød Profeterne og fyldte Huset med Guds Flamme. Nidkærlighed for Jahve fortærede dem, saa de glemte alle Hensyn. I Samtidens Øjne tog de sig ud som Tempelskændere, men det maatte saa være. Udenværkerne, hvor rigtige de saa ellers var, maatte sønderbrydes, om Menneskene skulde naa at træffe Ham selv, Manden i Huset.

Af samme Profettype er de to Mænd, hvem vi som danske Kristne staar dybest i Gæld til: Luther og Grundtvig. Naar de var størst, fo'r de frem i Guds Vælde uden smaalige Hensyn til, hvor meget af menneskelige Indretninger, der gik i Løbet, og mens det stod paa, var de besjælede af en egen himmelsk Munterhed; de var kun det Værktøj, som den almægtige svang i sin løftede Højre. Luther fandt en Kristenhed, stivnet i Former, og i Stedet for at vise ham Vejen til Gud selv, pegte man for ham paa et helt Kleresi af Mennesker, lige fra Paven og ned til den usseligste Præst bag Skriftestolens Tremmer og sagde til ham: Saadan ser Gud ud paa denne Jord. Naar de Mænd taler, taler Gud. Men denne umættelige Munk kunde ikke nøjes med hele dette døde Apparat. Gud selv vilde han møde, om saa dette Møde skulde brænde hans Knogler til Aske. Saadan blev Luther den store Vejviser bort fra Menneskeværket op i højen Kor, hvor Gud han bor. Og paa samme Maade maatte Grundtvig vrage al Ortodoksi som al Pietisme og al Rationalisme, fordi det altsammen var blevet til Menneskeværk, Meninger, Former, Dyd og gode Gerninger, og bane sine Landsmænd Salighedsvejen frem til den levende Gud, som visselig ikke er langt borte fra nogen af os, saa sandt han lever i sin Menighed, der er Hans Bolig og Værksted. Naar Glæden blev hans Salmetone, var det ene og alene Glæden i Gud, den genfundne Gud, den fra alle Omsvøb og al Præstelærdom frigjorte Gud, almægtigt nærværende i sit levende Ord. Med Stade foran selveste Gud lærte han os at synge det: vi har ham, vi slipper ham ej.

Og nu vi, som paa denne Dag ønsker at leve et sandt og virksomt Kristenliv, for til sidst at naa Opfyldelsen af alle Guds Forjættelser, heller ikke vi har andet at gøre end at vrage alle Stilstandsprofeternes ærværdige, maaske rigtige, maaske ganske gale Menneskeværk og daglig trænge os frem ad den snævre Vej, som fører lige lukt til den levende Gud. Vort Kød og Blod, mageligt og æresygt, som det er, vil paany og paany friste os til at gøre Holdt paa Vejen og fryde os over, saa høje Maal vi dog har naaet, enten vi nu tænker paa vor egen Retskaffenhed eller vor ivrige Deltagelse i den kirkelige Fromhed eller vor solide Fastholden af den luther-ske Lærdom eller af den grundtvigske Tankegang. Det er nemt at blive staaende ved noget af alt dette, og der er Profeter nok, som vil indbilde os, at nu har vi naaet Vejs Ende, nu er alt med os, som det skal være. Og som en anselig Tilgift opnaar vi at tage os vel ud i vore egne og maaske ogsaa i andres Øjne. Saa megen Dyd og Fromhed og Retroenhed er i Sandhed et Resultat, man vel kan være stolt af. Inden vi ser os om, lægger Selvtilfredshedens Skimmel sig som et Kistelaag over vort kristne Liv, og tilsidst staar vi Side om Side med Farisæeren, som i Templet krammede alt sit eget Værk ud for Guds Øjne. Al denne Kristendomsforfalskning ligger stadig paa Lur efter os og vil omslynge os med al sin Nemhed og Selvbehagelighed, men lad os sky den som Pesten, thi den ejer i sig ikke det ringeste Gran af Guds sejrende Almagt.

Gud selv, og intet andet skal være vort Hjertes Maal i vor daglige Bøn som ved vore Søndagsmøder, og for at give os Mulighed for at naa dette høje Maal forlod Gud i Tidens Fylde sin lyse Himmel og paatog sig vort Kød og Blod, om vi saa kunde kende ham i denne hans ydmyge Skikkelse og modtage hans Følgeskab. Og efter sin Opstandelse og Him-melfart begravede han sig ikke i en Bog, hvorfra skriftkloge atter skulde mane ham op, men han færdes i Ordets Dragt midt iblandt os, nem at finde, god at bede. Nem at finde. Og dog søger mange Mennesker i Stedet til de falske Profeters kraftløse Menneskeværk, og vi maa selv daglig vare

os mod at blive staaende paa Halvvejen og dermed forspilde vor Glæde. Det lyder ved første Ørenlyd besynderligt, men Forklaringen ligger ellers lige for Døren. Her som allevegne er det vort usalige Hovmod, som volder hele Ulykken. Saa længe vi staar med Stumper af vort eget Menneskeværk i Hænde, kan vi opretholde vor Ære i egne Øjne, og, hvem ved, ogsaa i Guds. Helt tomhændede er vi i hvert Fald ikke. Men skal vi lade al denne taabelige Selybesmykkelse fare og ganske tomhændede, helt nøgne søge frem for Gud, gaar der Svind i vor Ære, indtil vi, afklædte alle Omsvøb og Undskyldninger, staar for Guds Øjne som det, vi er: dødsdømte Syndere. Det er denne Afsløring af vor inderste Forfatning, som vort naturlige Menneske viger tilbage for, og som ene Helligaanden giver os Mod til at udstaa, fordi vi ved dens Lys finder Gud i Ham, som tilgiver og frigør Syndere. Ene paa Golgatas Bakke møder vi Gud i en saadan Skikkelse, at vi over ham kan »glemme med os selv vort eget Nu«. Nu er vi intet, men Gud alt.

Det er den snævre Port for Sjælen,
for det i os, som siger „Jeg“,
hvis Ære med den dybe Knælen
indlysende forliges ej.
Skønt intet værd er, hvad vi mister,
os Egenkærlighed dog frister
til paa „os selv“ at holde fast.

Oscar Geismar.

GYMNASTIKKEN I DET FOLKELIGE ARBEJDE

Gymnastikken, som vi kender den fra Folkehøjskolen og Forsamlingshuset, den Gymnastik, der vedkender sig Navnet Ling, blev indført paa den danske Folkehøjskole i 1884 og bredte sig hurtigt ud over hele Landet.

Grunden til, at Ernst Trier, som en af de første Højskolemænd, lukkede Dørene op for den Ling'ske Gymnastik, var, at han deri saa et Middel til at naa det Maal, han havde med sin Højskolegerning. I en Tale, han holdt ved Indvielsen af Gymnastiksalen i Vallekilde, udtalte han bl. a.: »Fra første Færd af har der været eet, der har været den ledende Tanke igennem hele den Gerning, der har været udrettet her: den at drage op og hjælpe frem det inderste i Mennesket hos Ungdommen, der samles her, at det gudsbilledlige og dermed det ægte menneskelige maa komme til sin Ret, og det i den folkelige Skikkelse, det maa tage her i Danmark. Der er intet bedre Middel hertil, end at lade det levende Ord lyde paa Modersmaalet, saa her »tales sandt om smaat og stort og jævnt om alt det høje«, lade Ordet bringe Bud fra Aandens Verden i det høje til Hjertet her i vor Barm i det lave; saa sandt det lader sig op, saa vi hører med mere end det udvortes Øre, modtager vi Styrke og faar i det Lys, der udgaar med det samme over Livet, Evnen til at vokse og trives. Men hele vor Omgængelse med de unge, under vort daglige Samliv med dem fra Morgen til Aften, og alle de forskellige Sysler her maa føres frem, skulde alt hjælpe til Opnaelse af det samme Maal, derpaa skal ogsaa Opførelsen af denne Bygning til dens særlige Brug pege hen.«

Hermed siger han, at Gymnastikken, om den skal indgaa som Led i Arbejdet paa den danske Folkehøjskole, ikke maa have Maalet i sig selv, men skal være Legemsøvelser, som ikke alene skal opøve Legemet til Kraft og Smidighed, men skal tage Sigte paa hele Mennesket. Det er rigtigt, at vi kan naa langt med vor Krop ved Hjælp af kraftgivende og smiddiggørende Øvelser, men det er ogsaa rigtigt, at vi aldrig kan naa saa langt i disse Færdigheder som Dyrene. Hestens Kraft og Kattens Smidighed vil til alle Tider overgaa Menneskets.

Nej, det, der giver Arbejdet med Gymnastik sin Plads i Højskolearbejdet, det er netop: at give det aandelige Forret over det legemlige. — Vi maa søge at gøre Viljen til en god Herre og et kraftigt, dygtigt og udholdende Legeme til en god Tjener. Naturen skal bruges under Aandens Tugt, og det Stykke Natur, der staar os nærmest, er vort Legeme.

Ernst Trier siger et andet Sted i sin Tale: »Det hører med til vort Menneskelivs Gaade, at der er en dyb og inderlig Sammenhæng mellem Sjæl og Legeme, derfor skal vi ikke overse Betydningen af dette sidstes Dannelse for det førstes Skyld. Som Sjæl indvirker paa Legeme, saa virker Legeme ogsaa paa Sjæl, og som jeg i de senere Aar jævnligt har iagttaget, hvorledes Undervisningen i Legemsøvelser drives, blev to Ting mig især klart som Vidnesbyrd om Rigtigheden af, hvad Platon i det gamle Athen lærte, at naar »der var indført Dannelse ved Musik og Gymnastik, var det ikke, som nogle tror, indført af den Grund, at Sjælen skulde dannes ved det ene, Legemet ved den anden, men begge Dele var anordnet fornemmelig for Sjælens Skyld.«

Om ikke dette staar klart for enhver, der har med Gymnastik at gøre, da kan man ikke tale om Gymnastik som Del af det folkeopdragende Arbejde.

Delingsføreruddannelsen maa nøje knyttes til Højskolearbejdet, den maa være en Del af dette, indgaa som Led heri.

Den Pige eller Karl, som vil have Lov at lede Gymnastik, og som ønsker at være med i det folkeopdragende Arbejde, som blev begyndt gennem Lings Gymnastik, og som udgik

fra den danske Folkehøjskole, han eller hun maa lytte til den Tale, som giver Livet Fylde og Værdi, som Ernst Trier i sin Tale sagde: »Lade Ordet bringe Bud fra Aandens Verden i det høje, til Hjertet her i vor Barm i det lave« — da bliver vi snart klare over, at vi Delingsførere, ved at hjælpe andre unge til et kraftigt, smidigt og dygtigt Legeme, eventuelt en Naal, som de kan rende rundt med, som viser, hvor stor Færdighed de har opnaaet (Idrætsmærket) — ikke kan give dem nok til at fylde deres Liv.

Har vi lyttet til Ordet, til den Tale, der fylder os med Kærlighed til Gud, med Kærlighed til Land og Folk, da faar vi en brændende Lyst til at finde vor Plads, om ogsaa det kun er en lille beskeden Plads i den Skare af danske Kvinder og Mænd, der igennem deres Arbejde, enten det nu har været med store eller med mere sparsomme Evner, har søgt at drage vort Folk opad.

Ling, som havde lyttet til Steffens frie og stærke Tale, følte Trangen i sig til at modarbejde Tidens Blødgøthed ved at minde Nutidens Nordboere om de gamle Dage, ved at tilraabe dem, at de skulde blive værdige Børn af deres store Forfædre og dermed opfylde den Plads og udføre den Gerning, som Gud har anvist Nordboerne mellem alle andre Folkeslag.

Ling, som først og fremmest var Skjald, fandt ogsaa i Legemsøvelserne et Middel til dette. Naar han tænkte sig Nutidens unge samlede til Legemsøvelser, saa skulde der ogsaa være Plads til Afsyngelse af nordiske Sange og Tid til at lytte til den nordiske Historie.

Har vi oplevet denne Treklang ved vore Sammenkomster — enten paa Festdage eller ved Delingsførermøder eller i det daglige Arbejde med Gymnastik, da føler vi, at der er en Mening med det Arbejde, vi udfører som Gymnaster, og vi glædes over, at Ling som den første, og siden mange andre Kvinder og Mænd, har lært os dette. Og vi føler, at Kravene stilles store til os, om vi skal bære den Arv videre, som de har givet os i Hænde.

Stil op — stil op — til Prøvetag
om Ærens Skønhedsmagt;
hvem ved, der komme kan en Dag,
der kæmpes om en større Sag,
saa øvet maa vi staa paa Vagt
og vente et: giv Agt.

Bort, bort med Blødheds usle Færd,
med Tant og Tomheds Lyst;
et Folk, som er sin Frihed værd,
maa have Viljens Selvtugt kær
og hårde sig i Styrkedyst
med Ungdomsmod i Bryst.

(Vilhelm Olsen.)

Asta Kragh Hansen.

MENNESKELIG OPLYSNING

Grundtvig præsenterede engang Kold med de Ord, at han var den menneskelige og folkelige Oplysnings Førstemand paa Fyn. Dermed blev to Former for Oplysning sammenkædet til en Enhed, og det har været den danske Folkehøjskoles Ære, at den siden under eet bedre end nogen anden Skoleform har tjent disse to Oplysningsformer. Ved Flensborg Fjord er Rønshoved Højskole i gammel og i ny Form fælles om dette: at være den menneskelige og den folkelige Oplysnings Tjener.

Menneskelig Oplysning. Alle ved noget at lægge ind i dette Udtryk. Det er umiddelbart ligetil, at vi her til Lands, med den Skoleudvikling, vi har haft, tænker paa Forældres og Læreres Forpligtethed over for den menneskelige Evneudvikling i Barnet. Vi har lært at respektere det enkelte Barns Ret til at faa alle sine Evnemuligheder udviklet, og i demokratisk Skolepolitik har det i de sidste Aartier været et Maal, mange har kunnet samles om: at indrette vore Skoler for Børn saaledes, at de bød paa Muligheder for ethvert Barn til at naa frem til den Uddannelsesform, der passede til Barnets Evner.

Mennesket lever ikke af Brød alene — men ogsaa af Brød. Det Brød, Skolen skal række Barnet, er det, der sætter det i Stand til at komme til at leve paa sin Plads i Samfundet, hvorunder »sin« Plads forstaas saaledes, at det er en Plads, hvor der er et rimeligt Forhold mellem Pladsens Krav og Evnerne hos den, der skal fylde Pladsen. En menneskelig Oplysning er derfor en Oplysning, der gennem Kundskabers Erhvervelse hjælper den, der oplyses, til at træde ind som

Led i det Samfund, han skal være Medlem af. Dette gælder ikke blot Børnene og Skolerne for dem, men ogsaa de unge og Skolerne for disse.

Men menneskelig Oplysning er noget mere. Det Menneske, der skal oplyses, er et, der ikke lever af Brød alene. Det lever af hvert Ord, der udgaar af Guds Mund. Der er en anden Form for Liv end det rent ydre Samfundsliv, som vi alle skal have Del i. En menneskelig Dygtiggørelse gennem Kundskabserhvervelse alene vil kunne skabe en Flok dygtige Avancementsvæsener med Evne til at bjærge bravt til sig af Samfundslivets Goder for den enkelte og med en individuelt frodig Udvikling paa et egoistisk Grundlag. Det er ikke Udviklingen af saadanne Væsener, der er tænkt paa, naar det er blevet sagt til os, hvad Mennesket lever af.

Mennesket lever ikke af Brød alene, men af hvert Ord, der udgaar af Guds Mund. Saa maa Ord af den Slags altsaa høre med til den menneskelige Oplysning.

Ja, men kan en Skole lade sine Elever møde Ordet af Guds Mund? Er det ikke over dens Evne?

Guds Mund er i Dag og under vore Kaar Mennesket. Gud har givet sit Ord saadanne Kaar, at det skal gaa fra Menneske til Menneske ved Mennesket. Gud er den Herre, der laaner Støv sit Øre og Aske sine Ord, saa Mennesket, der er Støv og Aske, bliver til Guds Mund. Naar dette sker, er den fulde menneskelige Oplysning i Gang. Da lyses der op oven fra, og da kan Mennesker vandre videre med Lyset i sig, og det kan brede sig og skinne over Vang, hvor de færdes.

Ingen kan her tage selv og gøre sig til Guds Mund. Men ved det, som sker, hvor Guds Aand værdiges at dale, kan det hænde, at ogsaa en Skole kan blive Guds Mund og sprede Lys i Ord om Menneskelivet. Gid det fremdeles maa ske ved Rønshoved Højskole, at den maa faa Lov at være med i den Tjeneste, der er i Gang, hvor Guds Mund taler Dansk ved Flensborg Fjord.

Jens Futtrup.

FRI

Det er tit faldet mig ind ude i den friske Blæst, naar jeg saa Børn lege: »Hvorfor er der ikke flere af dem, der laver Drager og sætter dem til Vejrs? Hvorfor løber de ikke af Sted hen over Markerne imod Blæsten med Sejlgarnsnøglet i Haanden og giver Dragen Lov til at være Drage?«

En Drage er jo da et festligt Legetøj. Saadan som den kan boltre sig højt deroppe i Luften. Den stiger og synker. Snart styrer den hid, og snart styrer den did, ret som en Drage nu skal det. Og sikken dens Hale kan sno sig! Den, som man selv har lavet! Og om man binder Dragen fast et Steds og lægger sig paa Ryggen i Græsset, kan man følge dens lystige Liv deroppe og drømme sine egne Drømme derved.

Carl Koch, der var Valgmenighedspræst i Ubberup, fortæller i en af sine Bøger, at han og andre vestjyske Drengene ofte legede med Drager, og at en af Drengene en Dag fandt paa at sige: »Ja, saa højt kan den gaa, og den er endda bundet fast ved Tøjrepælen. Men hvis vi nu løser den og giver Slip paa Snoren, saa maa den da kunne flyve endnu meget højere, for saa er den jo helt fri og holdes ikke tilbage af noget. Og saa løsnede de Snoren.

I samme Øjeblik dalede Dragen og laa nogle Minutter efter paa Jorden, flad og kedelig, uden det spillende Liv, de lige havde set den udfolde der højt oppe, død. En Drage kan kun flyve og stige, tumle og boltre sig, naar den er bundet fast, og da kun indenfor visse Grænser. Den flyver ganske vist hid og did, gaar op og ned alt eftersom Vinden blæser. Den har jo ingen Vilje, men saadan er nu engang en Drages Bestemmelse.

Dette Billede bruger Carl Koch om det *at tro paa Gud*.

Har man Troen paa Gud, da er man bundet. Ingen kan faa dette Menneske til hvad som helst. Der er et Punkt, hvor det holdes fast, og det kan ligesom Dragen *stige frit og ubundet*. Bundetheden til Gud giver netop Ro og Stigning. Denne Bundethed er den rigtige Frihed, nødvendig for at kunne leve et virkeligt Menneskeliv.

Saadan er det ogsaa paa anden Vis. Jeg tænker paa et Menneskes Forhold til dets Land og Folk. Man kan bindes dertil paa mange Maader. En Pige eller Karl blev det ofte en Sommer eller Vinter paa Højskolebænken, lyttende til Ord, der skaber Daad af Drøm. Saa gik de ud og forsøgte at virkeliggøre det hørte i Dagliglivet. — Det kunde vel ogsaa ske ude i det folkelige Danmark i Forsamlingshuset, naar der blev talt og sunget, eller naar der blev øvet Gymnastik. De mange Delingsføreres Arbejde blandt deres Gymnaster afhænger netop af den Frihed, der skyldes Bundethed til vort Folk i Fortid, Nutid, Fremtid. Uden denne er Gymnastikken kun lidet værd.

Vi skal jo ikke flyve hid og did eller gaa op og ned som Drager, alt eftersom Vinden blæser, saa Billedet halter, som det altid gør, naar man bruger døde Ting som Billede paa noget levende.

Men sandt er det, at om vi skal blive virkelige Mennesker, saa maa vi bindes af det kristne, det folkelige, det nationale. Det giver Livet Rigdom. Det gør uafhængig og fri.

Om Skolen ved Flenborg Fjord maatte faa Lykke til fortsat at føre sine Elever ind i denne Bundethed!

Carla Schibler.

GRUNDTVIGSKE TANKER OM LIVET OG LYSET

Der er i den gamle Myte om Balders Død et ejendommeligt Træk. Det fortælles jo, at Balder falder — ikke for Jætter eller Rimturer, men for sin egen Broder, Høders Haand. Alt mellem Himmøl og Jord havde Guderne taget i Ed for at skærme deres Yndling, Balder, for han var Livet iblandt dem. Og dog kommer den dødbringende Pil fra deres egen Kreds, ja, tilmed fra den blinde og troskyldige Høders Bue. Ganske vist var Loke den egentlige Ophavsmand, men det udsletter ikke Høders Skyld. Hvordan skal dette forstaas?

Det, som her interesserer os, er netop den dybere Forstaaelse af Myten, som for Grundtvig forklarer dette Træk. Herefter er Høders Fejl netop hans blinde Troskyldighed, der nødvendigvis maa udsætte Balder for dødelig Fare. Grundtvig skal selv have sagt (iflg. Morten Eskesen): »Den uoplyste Troskyldighed er som den blinde Høder, og kan let komme lige saa galt af Sted som han, da Loke lagde Misteltenen paa hans Bue.«

Saadan forklarer Grundtvig altsaa Myten. Men er det en Forklaring? Det lyder da ligesaa mærkeligt som det, der skulde forklares. Først i sig selv, men dernæst og især, fordi det er Grundtvig, der giver den. Det ser jo ud til, at Troskyldighed og Oplysning her stilles op som Modsætninger, og hvad mere er: Grundtvig vælger det sidste. Skulde Grundtvig ikke snarere uden Vaklen slutte sig til de naturdyrkende Romantikere, der i det »naturlige« Livs Navn retter Slag paa Slag mod alle Forstandens Velsignelser, mod den

fremadskridende »Oplysnings« Fordærvelse af Primitivitetens Paradis? Og er ikke netop det ubevidste, uoplyste, »troskyldige« Liv den eneste Værdi?

Lad os først prøve at forsvare Troskyldigheden. De fleste Angribere kan vi komme let henover; for dem er Troskyldighed ensbetydende med en Slags molboagtig Taabelighed; men Taabeligheden er i saa Tilfælde ganske paa deres Side, deres Foragt vidner kun om deres egen kortsynede og blaserede Selvklogskab. Men betyder Troskyldighed ikke i alle Tilfælde en ganske overdreven Tiltro til sine Omgivelser, en barnlig Uselvstændighed, ja, en betingelsesløs og skamløs Læggen-sig-selv blot? Nuvel, men med denne Tydning føres ikke et Angreb, derimod gøres Troskyldigheden til en Livsbetingelse. For saa betegner Ordet den Indstilling til Livet, der opgiver al Mistænksomhed og Beregning, — der opgiver selv at være klogere. Og nævn et eneste Ekesempel paa virkeligt Liv, hvor der i Baggrunden lurer en Mistanke til Værdien af det hele.

Først gælder det i Forholdet mellem Mennesker. Jo mere man indrømmer et andet Menneske af sig selv, jo mere troskyldig man møder det, des rigere Forhold bliver der. Ja, der bliver overhovedet ikke noget Forhold uden Troskyldighed; saa er alt, hvad man foretager sig Regnestykker, og der kan højst blive Tale om, at Regnestykket fordrer et Komediespil, hvor ens Medmennesker ogsaa optræder. Nej, Troskyldighed hører ikke hjemme hos Molboerne, men kræves, hvorsomhelst et Menneske har »en Følelse i Livet«. Og det forlanger man dog af ethvert anstændigt Menneske. Hvad blev der f. Eks. af Familieliv uden en vis godtroende Tillid til, at de andre mener det ligesaa ærligt. Det samme gælder for Handlingen. Før og efter man handler, kan man spekulere frem og tilbage; men midt i selve Handlingen kan man ikke kritisere den; der bliver overhovedet ikke nogen Handling, før man giver sig hen i en altid lige ubegrundet Tillid til dens Berettigelse. Man kan ikke sikre sig Fremtiden. Og selv i Legen, hvor det hele dog faktisk er ganske ligegyldigt — kun naar det i al Troskyldighed *tages* alvorligt, bliver det til

noget. Ligesaa i Teatret. Først bagefter er det Komodie, først bagefter er det Leg. Det er kun den, der er udenfor, som kan foragte Troskyldigheden. Og er man kommen tilstrækkelig udenfor, har man spekuleret tilstrækkelig længe, saa er alting saamænd Skuespil og Legeværk. Under Evighedens Synspunkt, d. v. s. helt udenfor Troskyldighedens Rige, er det hele jo Smaatterier.

Endelig kan vi ogsaa gaa over i Offensiven. Oplysningen foretrækkes fremfor Troskyldigheden. Man skal være oplyst, man skal kende sig selv og vide, hvad man gør. Lad os se lidt nærmere paa denne Oplysning. Det behøver ikke at være fladbundet Rationalisme, vi behøver ikke at fremdrage dens ringeste Form. Idealerne kan være skønne og sunde, en sund Sjæl i et sundt Legeme, en alsidig Udvikling af alle Evner og Følelser. Men overalt gælder det, at jo mere man former og bearbejder sig selv, des mere forsvinder Livet; for allerede den første Handling, der følger Programmet, er i sig selv ligegyldig, bare et Middel, bare Mekanik. Og saa hjælper det ikke, at man bliver et Mønstermenneske; det betyder jo blot, at man er blevet en ren Sprællemænd; og det er kun Forstanden, der trækker i Snorene.

Men ser Alternativet mellem Troskyldighed og Oplysning saadan ud, er det umuligt, at Grundtvig skulde findes paa Oplysningens Side. Har vi da læst fejl? Lad os foreløbig nøjes med at antage en vis Dobbeltthed hos Grundtvig. For det er dog i hvert Fald givet, at han tidlig blev Rationalismens værste Fjende; faa har hævdet saa energisk som han, at »Hjertet er Livsstrømmens Kilde«. For ham var Aanden den virkelige Livskraft, og den kan jo netop ikke undersøges med Forstandens Lys, men kendes kun derved, at den »rører os«, d. v. s. naar vi kritikløst lader os gribe af det Liv, den skaber. Thi »kan man leve af Kritikken, har sin Rod vel deri Livet?« Ja, naar vi ser nærmere efter, undsiger Grundtvig med rene Ord den »fikse Ide, at Menneskelivet først skal oplyses og omskabes, og saa forklares. Den Slags Oplysning er kun et Skin. Hvad ved vi til syvende og sidst selv om ydre

Ting som »Kød og Ben, Stok og Sten«; og saa bilder, denne »dyriske Selvklogskab« sig ind at have eller dog kunne skaffe Klarhed over de dybeste Ting, ja, over alt! Men det bliver en »Helveds Klarhed«, det bliver »Dødens Lys paa Livets Grav«.

Nuvel, saa lad da »Helveds Klarhed fare«, for at vi kan »vende tilbage til Naturen«. Kun det første er Grundtvigs, men maa det sidste ikke ogsaa være hans Maal? Saa skulde vi alligevel finde Plads for Grundtvig i de ædle Naturelskeres Kreds, idet vi tilgiver ham de Udtalelser, der gaar i modsat Retning.

Men netop nu, hvor Modsætningerne synes uforligelige, staar vi overfor Gaadens Løsning. Den romantiske Drøm om det »naturlige« Livs Herlighed blev aldrig Grundtvigs Sag. Der er vel ingen, der vil finde paa at kalde Grundtvig Rationalist; men ligesaa uberettiget vilde det være at kalde ham Romantiker. Og saa er det iøvrigt ligegyldigt, om det er Samtidens eller den i mere end en Forstand moderne Romantik, der vil erobre ham. Dyrkelsen af »Naturens muntre Søn«, hvor man nu finder ham: i Middelalderen, i Almuekulturen eller i primitiv Religion, er i hvert Fald lige god Romantik, hvad enten den hører hjemme i det 18. eller i det 20. Aarhundrede og nu kalder sig f. Ex. Kulturkritik. Den sidste Form er maaske i Øjeblikket den for Grundtvig mest faretruende. Den har jo Vind i Sejlene, denne »kulturkritiske Strømning, den strækker sig lige fra den højere Filosofi og Religionshistorien over Skønlitteraturen, især Hjemstavns-litteraturen og den »sociale« Litteratur, lige ud til Aandslivets Døgnfluer i Aviser og Foredrag, ja, politiske Bevægelser.

Men selv om vi ogsaa hos Grundtvig finder Tanken om »den straalende Top, hvorfra vi er sunken, men atter skal op«, og finder Kampen i Livets Navn mod den »halvdyriske, halvdjævelske Oplysning«, saa stod han dog altid Livet for nær til at kunne opgive Nutiden til Fordel for en dunkel og herlig Fortid.

Thi vel havde Grundtvig erfaret, at »Lys uden Varme er Helvedes Kval«; men det modsatte var for ham ikke mindre

Unatur. Lys og Varme hører sammen, Livet maa søge Lyset. Kun med dette Syn bliver det muligt at forene Dobbeltigheden hos Grundtvig; der snart priser Oplysningen paa Troskyldighedens Bekostning, snart gør det modsatte. Oplysning og Troskyldighed er da ikke Fjender, men »Tvillinger bolde«; de er i Virkeligheden kun sig selv, naar de følges ad. Dette er i hvert Fald i bogstavelig Forstand en mageløs Opdagelse, maaske Grundtvigs mest afgørende; den sætter ham definitivt ud over saavel Rationalisme som Romantik. Han havde først maattet opgive Rationalismens kunstige Lys; det forsvandt i det Verdensrum, som lukkede sig op for ham, da Livet for Alvor fik Tag i ham under hans romantiske Gennembrud. Men han bevarede dog et Par klare Øjne til at se med, og snart opdagede han, at den kunstige Belysning var unødvendig; fra Livet selv udgaar der Lys, der spreder Mørket. »Menneskelivet er underligt, langt mer end vi kan beskrive, lysner dog op fra Slægt til Slægt, naar Mennesket holdes i Live«, eller med andre Ord: Man lærer Livet at kende ved at leve det; netop det troskyldige Liv betyder samtidig en Erfaring om Livets Væsen, der klarer Grænsen mellem sandt og usandt. Det kan overhovedet ikke undgaas, at Livet i hvert Fald i nogen Grad bringes til Bevidsthed for Tanken; her bliver det da Grundtvigs store Opdagelse, at dette ikke behøver at skade, men tværtimod kan blive til Livets sande Gavn. Derfor er Romantikens Halvmørke for ham ligesaa unødvendig og kunstig som Rationalismens Lys; thi jo klarere Livets sande Væsen træder frem for det indre Øje, des sandere og stærkere kan det ogsaa leves. Fra Livet selv udgaar jo de Straaler, der bliver som Solskin for den sorte Muld, et straalende Foraarssolskin, der »vor Ungdom Blomster og Frugt forjætter«.

Denne mageløse Opdagelse af Fostbroderskabet mellem Lyset og Livet er Forudsætningen for Grundtvigs og Grundtvigianismens hele folkelige Vækkergerning. Nu er der ingen Grund til at lægge Hænderne i Skødet, der er ingen Tid at drømme bort. Thi mens Folket sover, er der frem for alt i vore Dage en Loke paa Færde, der ikke blot vil røre dets

Troskyldighed, men ogsaa dets Tro. Og han forstaaer sig paa Oplysning, den Oplysning, »hvor Livet sygner hen i Reflektionens og Tvivlens kolde Lys. Derfor maa alle gode Kræfter sættes ind for at komme ham i Forkøbet med den sande Livsoplysning: Om Menneskelivet som et guddommeligt Eksperiment af Kød og Aand, staaende midt i Kampen mellem Liv og Død; om Folkelivet som Grobund, ja, Vækstbetingelse for alt Menneskeliv; og om Kristenlivet som den fulde Forklaring og Forløsning af Livets Gaade. Og derfor skal der bygges Skole, og ved Tale, Daad og Skrift skal Folket vækkes, saa det kan se sin sande Situation i Livets og Tidens store Sammenhæng. Da vil Folkeaadens Størværk fuldbyrdes: »Alt, hvad ædelt Gud os gav, skal opstaa af Hjertets Grav, nu i Nyaarstiden«. Det ædle er vel forplantet gennem tusind Led, men først nu kan det dyrkes bevidst, og det maa da føre til en mageløs Opblomstring, et virkeligt Gyldenaar!

Ja, hvad blev egentlig Historiens Svar paa denne Forventning? Har den sagt god for Grundtvigs stærke Tro paa en Samvirken mellem Lyset og Livet? Paa en Maade kan vi svare et fuldt Ja. Grundtvigs Tanker herom byggede jo paa en Virkelighedserfaring, og der var og er virkelig Trang til »de jævne Ord, den klare Røst, som Livet vederkvæger«, ligesom denne Livsoplysning virkelig ogsaa fremkaldte en enestaaende folkelig Vækkelse.

Men Grøfterne truer jo altid paa begge Sider af Vejen. Ingen »Opdagelse« er saa god, at den for altid løser Livets Problemer. Der er blevet talt meget i de grundtvigske Kredse, talt meget om stort og smaat, og umaadelig meget om det inderste i Livet. Dette var jo for saa vidt netop Grundtvigs Tanke, naar han priste det levende Ord som Bærer af Lyset og Livet. Men ingen kan vist nægte, at Grundtvigianerne ofte blev ved at snakke og snakke saa længe, at Marven forgik baade Ordene og Livet. Allerede Jakob Knudsen bemærkede dette.

Der er kun eet at gøre herved: at standse for Ordstrømmen. Saa længe den flyder af sig selv, altsaa blot fordi den

nu engang er sat i Fart, gaar der heller intet tabt derved. Strengt taget skulde der være nok til at stoppe den i Grundtvigs eget Angreb paa al Tale, der rummer blot et eneste Ord, som ikke er umiddelbart livsøgte.

Lad saa enhver veje for sig selv, hvor mange Ord han tør kalde sine. — Det skulde nok hjælpe!

A. Pontoppidan Thyssen.

NOGLE LANDBRUGSPROBLEMER

Det er indlysende, at der under de omstændigheder, hvorunder dansk landbrug arbejder her under krigen, stadigvæk melder sig nye problemer, som kræver en løsning inden for et ret begrænset tidsrum. Løsningen er for mange af problemerne fundet, men saa er der blot tilbage at føre dem ud i praksis, og her er det saa, at vanskelighederne begynder for den enkelte landmand.

Inden for kvægavlen er det først og fremmest protein-spørgsmaalet, der paa grund af den manglende indførsel af oliekager stadig er aktuelt, og som skal og maa løses, dersom vi ikke vil se vor mælkeproduktion dale alt for katastrofalt.

Inden for planteavlen er det navnlig de svigtende gødningstilførsler, der volder de største bekymringer, og som paa visse jorder allerede giver sig til kende i en langt ringere plantebestand end forhen.

Disse to spørgsmaal, de manglende proteinmængder og de manglende gødningsmængder, skaber af sig selv en mængde problemer, som kræver deres løsning hurtigt og effektivt, og som for manges vedkommende er blevet løst, om ikke helt, saa dog delvis.

For kvægavlen er vejene til en frembringelse af en stor del af de manglende proteinmængder jo for længst fundet, nemlig ved en mere udbredt dyrkning af proteinrige afgrøder, ved ensilering og ved en mere udstrakt anvendelse af de højprocentige kraftfodermidler, som vi selv kan frembringe herhjemme, saasom kød- og benmel, sildemel, kasein o. lign., men dermed er problemet i sig selv jo ikke løst, idet

dyrkningen og anvendelsen af disse fodermidler kræver stor indsigt og dygtighed, for at resultatet kan blive fuldt ud tilfredsstillende. .

Det er navnlig anvendelsen af de tørstofrige roer, der for mange landmænds vedkommende har voldt de største bekymringer.

Men mon det ikke her navnlig er kendskabet til anvendelsen, det skorter paa. Man maa huske paa først og fremmest at lave en saa jævn overgang som muligt mellem de forskellige rodfrugtarter og samtidig erindre sig, at mængderne maa ændres i forhold til arten.

Ved en overgang fra f.ex. kaalroer til sukkerroer maa man være klar over, at medens der skal 9,5 kg kaalroer til 1 F. E., saa er den tilsvarende mængde sukkerroer kun 5,0 kg.

Benytter man i sin foderplan — saadan en laver enhver landmand sig selvfølgelig — 5 F. E. ialt i roer, saa vil det sige 47,5 kg kaalroer, men kun 25,0 kg sukkerroer, eller ca. halvdelen, hvilket er et forhold, som mange landmænd ikke rigtigt har gjort sig klart.

Ligeledes øver roernes renhedsgrad stor indflydelse. Snavsede og urene roer kan kørerne for det første ikke saa godt lide, men det nedsætter samtidig udnyttelsen af de andre fodermidler. Vi skulde gerne naa hen til det standpunkt, at en tørvasker hører med til det faste inventar af en landbrugsbedrift — den sparer kreaturerne for et stort energitab under fordøjelsesarbejdet og forrenter sig selv gennem den bedre udnyttelse af roerne.

Det æggevideoverskud, som er til stede om efteraaret i form af roetoppen, skal selvfølgelig hængemmes som ensilage. Man hører tit den paastand, at det da maa være bedre at opfodre toppen straks, da al hængemning jo er forbundet med et tørstoftab. Dette er i og for sig ogsaa rigtigt, men man maa huske paa, at det er lettere at skaffe protein nok om efteraaret, end det er sidst paa vinteren.

Selvfølgelig fodrer man den del af toppen op om efteraaret, som man har brug for, men man bør under ingen om-

stændigheder bruge mere, da det er en meget daarlig økonomi at tilføre dyrene et overskud af protein, ja, i visse tilfælde kan det give et endda negativt resultat.

I aar var toppen mange steder ikke af saa god en kvalitet, som man kunde ønske det — der var for mange gule blade i den —, men de fleste steder er der dog alligevel blevet en del til overs til ensilage, som i den sidste del af den protein- og vitaminfattige vinter repræsenterer et godt supplement til det øvrige foder.

Ved ensilagens anvendelse er der flere forskellige forhold at iagttage, dersom man vil undgaa forskellige uheldige komplikationer. Paa grund af ensilagens syreindhold kan den taale underafkøling til \div 3—4° C. uden at fryse, og et saa koldt foder kan dyrene selvsagt ikke taale. Den maa derfor opvarmes, inden dyrene faar den, og det skal helst ske i et rum, der ikke staar i direkte forbindelse med stalden, nemlig for at undgaa den gennemtrængende ensilagelugt, der let absorberes af mælken, saa denne kommer til at smage deraf. Fra nogle mejeriers side har man ligefrem maattet forbyde fodring med ensilage, netop paa grund af dette forhold.

Den syremængde, der er til stede i ensilagen, skal helst neutraliseres saa hurtigt som muligt i dyrets organisme, da det ellers let kan risikeres, at dyrene kommer til at lide af syreforgiftning o. lign. Dette undgaas let, dersom ensilagen gives sammen med roer, da disse altid indeholder et overskud af base, der meget hurtigt neutraliserer den tilstedeværende syremængde.

Dersom der ikke gives mere end ca. 1 kg ensilage pr. 2 kg roer, saa kan man gaa ud fra, at det rette balanceforhold er til stede. Bruges der derimod mere ensilage i forhold til roemængden, eller ensilage alene, saa maa man neutralisere med et tilskud af f. ex. $\frac{2}{3}$ kridt og $\frac{1}{3}$ kalsineret soda, hvoraf anvendes 4—5 g pr. kg ensilage eller en blanding af lige dele kridt og tvekulsurt natrium, hvoraf der anvendes 5—6 g pr. kg. Disse forslag er gældende for ensilage fremstillet efter syremetoden. Til sukkerensilage behøves intet tilskud.

Det kan ikke anbefales landmændene nok at benytte sig af de indkøbsmærker til kød- og benmel, som under de nuværende forhold uddeles. Det har desværre vist sig mange steder ikke at være tilfældet, vel mest, fordi mange synes, at dette fodermiddel er for dyrt. Det skal hertil siges, at der under de nuværende omstændigheder næsten ikke kan betales for meget for den haardt tiltrængte protein, og med det indhold af ca. 350 g æggehvide pr. foderenhed, som kød-benmelet repræsenterer, er det en uvurderlig hjælp til at skaffe vore malkekøer protein nok, ligesom det paa grund af sit høje askeindhold — ofte over 30 % — er et glimrende tilskudsfoder til de unge, voxende dyr.

Nogle landmænd klager over, at kørerne ikke saa gerne vil tage kød- og benmelet, men blot man langsomt vænner dyrene til det, og foderet er friskt og tiltalende, saa skulde disse vanskeligheder let kunne overvindes. Ved forsøg paa forsøgslaboratoriet har man uden vanskelighed faaet kørerne til at æde en blanding med godt 10 % kød-benmel.

Ligeledes bør opmærksomheden henledes paa det i handelen værende foderkasein, der med sit indhold af ca. 500 g æggehvide pr. F. E. er et sundt og værdifuldt foder, der som et tilskud til foderblandingen forhøjer udnyttelsen af de øvrige fodermidler.

Af forhold inden for planteavlen, der har faaet en mere udstrakt interesse under de nuværende omstændigheder, kan nævnes lucernedyrkingen. Da lucernen vel nok er den mest ømfindtlige af vore kulturplanter, og kendskabet til dyrkingen mange steder ikke er saa stor, har resultatet ikke altid været lige tilfredsstillende.

Man maa huske paa, at lucernen stiller meget store krav til jordbunden for at lykkes. Høj jord med et højt reaktionstal i saavel over- som undergrund og saa tillige en dyb grundvandstand, skal lucernejorden have. Der maa heller ikke spares paa gødningen — undtagen kvælstofgødningen, som for største delens vedkommende lucernen selv skaffer sig, kali og fosforsyre-gødning maa derimod tilføres i rigelig

mængde. Og her melder de første vanskeligheder sig i øjeblikket, hvor det er kali og fosforsyrespørgsmaalet, der er de største gødningsproblemer. Det kan derfor anbefales at lade den jord, hvori lucernen ønskes udlagt, undersøge saavel for reaktionstal som for kali og fosforsyretal, hvorigennem man saa kan faa et fingerpeg om, hvordan det stiller sig med jordens beholdninger af de to gødningsstoffer.

Det sker ofte, at lucernen i udlægsaaret vokser saa kraftigt til, at mange fristes til at slaa den. Dette maa man imidlertid aldrig gøre. Lige saa vigtigt som det er, at de nye udlagte græs-kløvermarker ikke faar lov til at overvintre med stor »pels«, lige saa vigtigt er det, at førsteaarslucernen faar lov til at beholde sin. Ligeledes maa man huske ikke at slaa de følgende aars lucernemarken i tiden fra 1. Sept. til midten af Oktb., da der i denne periode dannes overvintringsknopper, d. v. s. de knopper, der skal danne skud næste foraar.

Sidst, men ikke mindst, skal det anføres, at lucernen er en slætafgrøde, som ikke taaler afgræsning, et forhold som mange landmænd, desværre ofte for sent, har maattet sande.

Paa de lettere jorder er det navnlig dyrkning af lupiner og sødkløver, der i de sidste aar har repræsenteret det nye. Begge disse plantearter kan paa denne jordart give værdifulde afgrøder.

Lupiner kan anvendes saavel til staldfoderafgrøde som til ensilage i grøn tilstand, men ogsaa dyrket til modenhed faas der et glimrende fodermiddel af de proteinrige frø. Til frøavl skal lupinerne helst saas i begyndelsen af april, medens saaning i første halvdel af Maj har vist sig mest fordelagtig, hvis afgrøden skal opfodres grøn eller ensileres.

Der kunde nævnes endnu mange forhold, som kunde have interesse, men som her vil blive for omfattende at komme ind paa. Til slut skal det blot anbefales paa det kraftigste, at alle landmænd holder mindst eet fagligt landbrugsblad, gennem hvis artikler den fremadstræbende landmand altid kan holde sig vel underrettet med alt det nye, der sker paa det landbrugsfaglige omraade.

Det er vanskelige tider for dansk landbrug paa mange omraader, javel, men det har det været før, og altid har den dygtige danske bonde forstaaet at finde de veje, der førte frem til en løsning af problemerne, og det vil han ogsaa gøre denne gang — ikke alene for sin egen skyld, men ogsaa for at hjælpe til med at skabe en fremtid for det land, som er hans.

Saa længe du i furen gaar,
saa længe du har arbejds kær,
skal Danmark lægge fold til fold
i sol og storm og bygevejr. (*Aakjær.*)

Poul Andreassen.

Danmarks Hvede,
Danmarks Rug,
Dybbøl Mølle maler.

AARETS GANG

Saa gik der igen et Aar. Verdenskrigen raser videre paa femte Aar, og den varer vel et Stykke Tid endnu. For vort eget Lands Vedkommende oplevede vi et Par Datoer, som har faaet et særligt Kryds paa Kalenderen. Den 23. Marts valgte vi til Rigsdagen og bekendte os endnu en Gang til Folkestyret som den Styreform, vi her i Landet har Tillid til. Og saa oplevede vi den 29. August. — — Den sidste Dato blev ikke som den 9. April efterfulgt af Alsangstævner, men af en mærkelig Stilhed. Og i Stilheden talte Mor Danmark til os stærkere og inderligere end før.

Hernede vil ogsaa en anden Dato stedse bevare sin Plads i vor Erindring. Den 19. Maj gik Bombemaskinerne ind over Flensborg. Fem Minutter efter var de borte igen, men da var meget anderledes. Vi saa nede fra Stranden tætte Røgskyer lægge sig over Flensborg. De blev tættere og tættere og steg højere og højere. Vi forstod, at der denne Gang var sket særlig Skade. Men det blev først for Alvor sørgeligt og smerteligt, da vi fik at vide, at en lille dansk Børnehave var blevet udsløttet. Det danske Mindretal Syd for Grænsen er i Forvejen haardt ramt. Over 100 af dets unge Sønner er faldet ved Fronterne. Nu kom dette til som et yderligere Vidnesbyrd om Krigens Meningsløshed og Gru. Men det skal I vide, danske Sydslesvigere, I er i vore Tanker og vor Forbøn. Vi beundrer den Holdning, hvormed I bærer de tunge Prøvelser, og vi er stolte af, at vi tør kalde jer vore Landsmænd. Naar vi hver Søndag hejser Flaget her paa Grænehøjskolen, skal det bringe en tavs Hilsen over til jer — med mange, mange gode Ønsker.

*

Blandt Aarets sørgelige Begivenheder staar ogsaa Anders Nørgaards Død. Vi synes, han var en af dem, vort Folk netop i Dag daarligt kunde undvære. Hans nøje Tilknytning til Rønshoved er velkendt. Han var med ved Rejsningen af Skolen og fulgte den trofast gennem de mange Aar. Da Aage Møller ikke mente at kunne fortsætte længere, og min Kone og jeg fik Opfordringen til at overtage Skolen og sagde ja dertil, opmuntrede og lykønskede han os til Gerningen hernede. Det havde vi ikke mindst den Gang Brug for, saa det er vi ham taknemlige for. Han erklærede sig ogsaa straks villig til at komme herved og tale, naar der blev en Lejlighed. Nu er jeg ked af, at det ikke naaedes. Ogsaa Aarsskriftet skulde han fortsat skrive i, som han har gjort det i de mange Aar. Der vil vi ogsaa savne ham. Aage Møller oplyser i sin Artikel, at det egentlig er Anders Nørgaard, der har valgt Skolens Motto: Immer det dages dog paany, hvor Hjerterne Morgen vente. Jeg har lagt Mærke til, at han Gang paa Gang har citeret de to Linier i sine

Rejsægilde.

Smaastykker i Aarsskriftet. De er vist ogsaa karakteristiske for ham og hans Syn. Han kunde nok se Mørket i Danmarks Hjerter og var en haard Dommer over Tidens Tendenser til aandelig Afsporing paa de mest afgørende Felter, i Kirke- og Skoleliv, men han skimtede ogsaa altid Lys forude og bevarede en klippefast Tro paa sit Folks Fremtid. Og han vidste, at der efter Ydmygelsen vilde komme en Oprensningens Dag. Vi er taknemlige for Mindet om ham og føler Forpligtelsen deri.

*

For Rønshoved Højskole har det iøvrigt været et godt Aar. Vi har haft godt med Elever, i Vinter har vi endda 72. Det er det helt uden Sammenligning største Vinter-Elevhold i Højskolens Historie, og vi er glade og taknemlige derfor. Vi synes ogsaa, det er et helt godt Tidens Tegn, at Grænehøjskolen kan melde alt optaget. Og saa oplever vi endda stadig Eksempler paa, at der er Folk, der ikke tør rejse herved, fordi de anser Stedet for særlig udsat. Vi kan stadig ikke gaa med til, at der skulde være farligere her end andre Steder. Naa, heldigvis har der altsaa endnu været nok, der turde komme.

Grundstenen nedlægges.

Et stort Ønske fik vi opfyldt i det Aar, der svandt: Vi fik bygget vores nye Sal. Det var ogsaa paa høje Tid. Det bliver stadig vanskeligere at skaffe Materiale, og havde vi ikke faaet den, havde det simpelthen ikke været os muligt at modtage saa mange Elever. Vi bruger nu den gamle Gymnastik- og Kirkesal som daglig Foredragssal. Ribberne er blevet fjernet, og Viggo Kragh Hansen har dekoreret Loft og Vægge. Resultatet er forbløffende. Vi synes, at Salen nu er baade meget hyggelig og smuk. I den tidligere Foredragssal har Eleverne nu Avis- og Dagligstue. Den er ogsaa meget hyggelig.

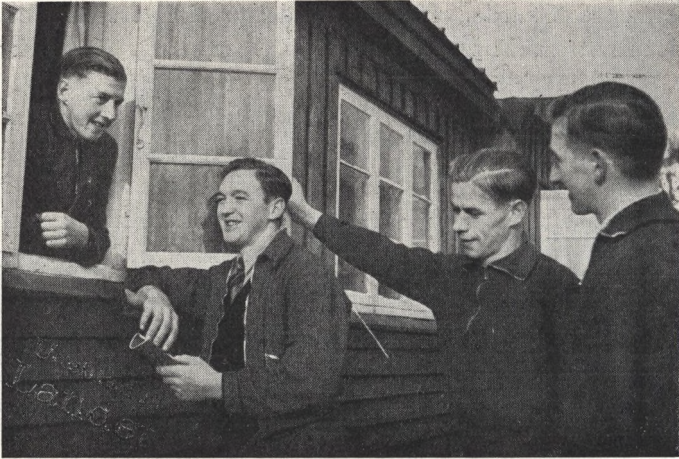
Vi nedlagde Grundstenen til den nye Sal den 14. Juli. Stenen var hentet fra Trøjborg Slotsruin, og den kan fortælle en Del. Trøjborg Slot blev bygget af Peter Rantzau i 1580. Rantzau var en haard Bondeplager og kunde derfor efter Sagnet ikke finde Hvile i sin Grav. Da nye Tider brød igennem i det 19. Aarhundrede, blev den djærve Bonde Knud Knudsen Ejer af Trøjborg. Han lod Slottet forfalde, efter Overleveringen fordi han ikke ønskede, hans Sønner skulde faa Herremandsnykker. Sikkert er det, at Omegnens Bønder fik Lov at hente saa mange Sten, de lystede, til Opførelse af

deres egne Gaarde. Havde Bønderne tidligere trællet til Peder Rantzaus Borg, saa fik de nu Oprejsning. Knud Knudsen havde iøvrigt Kristen Kold som Huslærer i Aarene fra 1838—41, og hernede fik Kold sine nye Tanker om Barne-skolen og prøvede dem i Praksis med et Resultat, der ikke lod ham i Tvivl. Iøvrigt hørte Knud Knudsen til de saakaldte Klosterpolitikere, der forbandt national Rodfæstethed med aandeligt Frisind og derigennem fik uvurderlig Betydning for Udformningen af den danske Linie i Nationalitetskampen. — Stenen symboliserer altsaa: social Retfærdighed, national Rodfæstethed og aandeligt Frisind. Det er et godt Fundament for en Skolebygning og det Arbejde, den skal danne Rammen om. Det falder godt i Traad dermed, at Grundstenen blev nedlagt den 14. Juli, altsaa paa Bastilledagen, den Dag, da det franske Folk omstyrtede Enevældens skumle Bygning — for nu mere end 150 Aar siden. En Knytnæve mod et forsumpet Adelskabs dumme og hovne Tyranni.

Den anden »Grundsten« nedlagde vor gode Ven, Forpagter Lunden, Rønshovedgaard, idet han udtalte gode Ønsker om, at Arbejdet her maatte øves til Gavn og Glæde for den Egn, Skolen ligger i. Den tredje Sten murede en af Sommer-Eleverne, Inger Petersen, med Ønsket om, at Gerningen her maatte blive til Velsignelse for Danmarks unge.

Min Kone og jeg har i Sommer haft den Glæde at have baade mine Forældre og min Kones hernede i længere Tid. Min Svigerfar (Oscar Geismar) og Svigermor var med ved Grundstensnedlæggelsen. Svigerfar fungerer iøvrigt hver Sommer som Hjælpelærer hernede. Han gør det naturligvis upaaklageligt.

Naar man saadan sidder og lader Tankerne glide hen gennem Skoleaaret, er det dog naturligvis først og fremmest Eleverne, man standser ved. Jeg kan se jer for mig, som I sidder i Foredragssalen Række for Række. Og alle Ansigtterne er aabne og velvillige, og jeg glæder mig over Gensynet med hver enkelt af jer. For der var ikke en eneste af jer, der ligesom kom udenfor. Der er ikke en eneste af jer, vi

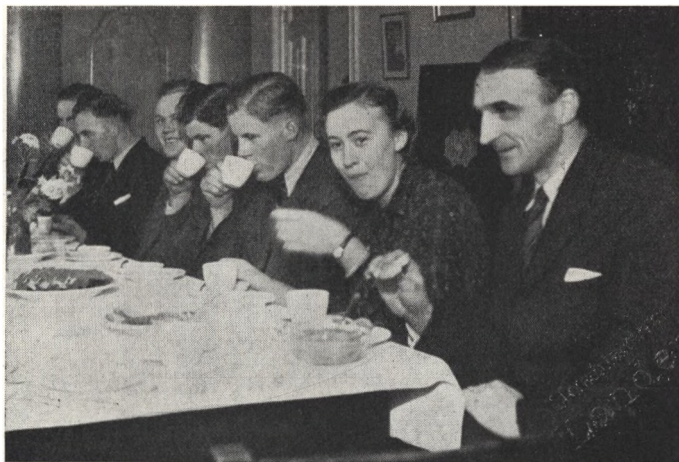

Yde har Besøg.

ikke med Glæde tænker paa. Jeg tror nu, vi har særlig storartede Elever hernede. Kan det ikke være Forklaringen, at det ikke er tilfældigt, man vælger netop denne Skole i disse Aar.

Skolelivet — ja, det gik sin jævne og rolige Gang. Det var en dejlig mild Vinter, saa Elementerne var os helt anderledes naadige end forrige Aar. Det skal ikke nægtes, at det var en Behagelighed. Vi indførte i Aar en lille Ændring i de daglige Forhold. Vi satte Middagsmaden ud til Kl. 12 $\frac{1}{2}$, strøg Eftermiddagskaffen og samledes i Stedet hver Aften i de private Stuer til en Kop Aftenkaffe. Naar Kaffen var drukket, gik Tiden med Samtale og Sang, Drøftelse af Tidens Problemer, og hvad der ellers kunde ligge for. Ved 22—22 $\frac{1}{2}$ -Tiden sluttede vi Dagen med en Aftensang. Vi blev meget glade for denne Ordning. Den gav en forøget Følelse af, at vi ikke blot var paa Skole sammen, men ogsaa i et Hjem. I Vinter fortsætter vi paa samme Maade. Ligesom Dagen begynder samlet med Morgenandagten, slutter den samlet med Aftensangen.

Ved Slutningen af Sommerskolen 1942 maatte vi tage Afsked med Anne Jeppesen. Hun var en særdeles dygtig Lærerinde, der helt og fuldt tog sin Tørn sammen med os i det første — som det fremgaar af forrige Aarskrift

Vi drikker hver Aften Kaffe i Stuerne.

flere Maader vanskelige Aar hernede. Og hun glædede sig af Hjertet med os, naar Vanskelighederne blev overvundne. Hun blev i Efteraaret 1942 gift med Friskolelærer Sigurd Jørgensen, Øster Jølby, Mors. Fink, min Kone og jeg havde den Glæde at være med til det festlige Bryllup i hendes Hjem.

Ester Larsen var Medhjælper i Haandarbejde Sommeren 1942 og Vinteren 1943. Ogsaa hende er vi taknemlige for godt Arbejde og trygt Samarbejde. Det er hendes Mening at læse til Lærerinde, hvilket hun med sine usædvanlige Evner let vil kunne klare.

Til Vinterskolen 1942 fik vi som ny Lærer Landbrugs-kandidat Poul Andreasen. Min Kone og jeg kendte ham fra Askov og mente, han vilde egne sig til Forholdene her-nede. Vi blev heller ikke skuffede. Andreasen underviser i Landbrugsfag, Biologi og Regnskabsføring og leder des-uden Delingsføreruddannelsen for Karle. Sin Gymnastik-uddannelse har han væsentlig faaet hos Niels Bukh.

Iøvrigt fortsatte vi med de prøvede Kræfter Søren Fink, Asta Kragh Hansen og — som Gæstelærer — Carla Schibler. Ogsaa Forstander Poul Petersen, Rønshoved Børnehjem, har haft enkelte Timer.

Skolearbejdet gaar roligt og støt, og vi glæder

Andreasen er stadig i Form.

trygt og godt Samarbejde med hele Lærerpersonalet. Det er en stor Lykke for en Skole at have det saadan.

Mødet med Egnen er en værdifuld Del af Skoleopholdet hernede. Vi var paa vore sædvanlige Ture til Sønderborg-Dybbøl og til Tønder-Løgumkloster-Højer. Vi var Tønder Bys Gæster til et Møde i det storslaaede og festlige Tønderhus, fik dejlige Kager i Abild (hos Folke Trier Hansen) og kørte 50—60 km hjem i et Stræk i stiv Modvind. Alle klarede Tørnen, men hvor var vi trætte!

Ogsaa sidste Vinter havde vi den Glæde at blive inviteret hjem til flere af vore gode Venner i Nabolaget. Vi besøgte saaledes Lunden, Rønshovedgaard, Laurits Nielsen, Buskmose, Aage Møllers og Rønshoved Børnehjem. En Eftermiddag og Aften var vi i Kollund. Eftermiddagen gik med Besøg rundt om i Hjemmene, og om Aftenen samledes vi til Møde

»Vil den ikke pynte?«

i Forsamlingshuset (det var omkring 10. Februar). Jeg holdt Foredrag, og efter Kaffen spillede vort Orkester, og Sangkoret sang nogle Sange. Ikke mindst Indkvarteringen i Hjemmene om Eftermiddagen var en Oplevelse, ja og saa Smaatalerne og Sangene ved Kaffebordet om Aftenen. Begge Dele gav et karakteristisk og sandt Møde med Grænselandet.

Vore offentlige Møder fortsatte vi med og havde som forrige Aar god Tilslutning. Af fremmede Talere hørte vi Biskop Noach, Kaj Munk og Kaptajn Bartholdy. Et enkelt Møde maatte aflyses af »militære Grunde« (Skarpskydningsøvelser). Jeg nævnte ovenfor Ordet Orkester. Det lykkedes virkelig sidste Vinter at faa stillet et 7—8 Mands Orkester paa Benene, der med Fink som Dirigent gav os mangen god Underholdning. Ogsaa Sangkoret havde vi megen Glæde af. Iøvrigt blev den travle Hverdag afbrudt af de fornøjelige Lørdagaftener, hvor Eleverne selv sørger for Underholdningen, og de store Fester omkring Jul og Fastelavn. Kun naar Hverdagene gaar godt, kan Festerne blive, som de skal. Det blev de. Julefesten fik sit Præg af Julens Nærhed, og ved Fastelavnsfesten slap vi Gækken løs. Lærerne med Hjælperne spillede Mandag Eftermiddag Hostrups uopslidelige »Feriegæsterne«, og vi morede os fortræffeligt. Om Aftenen dan-

»Denne Vej« (Grønsegendamerne hører med til Landskabet.)

sede vi, fik Kotillons, Huer, Hatte, Serpentinere, og hvad der nu ellers hører med til en rigtig Fastelavnsfest. Som sædvanlig havde Asta og Viggo Kragh Hansen deres store Andel i Festernes vellykkede Forløb.

Men Vinteren havde den sædvanlige Fejl — den var for

Familien i Strandhuset.

Et (muntret) Hjørne af Foredragssalen.

kort. Snart blev det April, og Eleverne spredtes for alle Vinde ud over Landet. Op imod en Snes blev dog henede, idet de havde taget Plads i Omegnen. De glædede os i Sommerens Løb med mange gode Besøg.

Thyssen i Funktion.

Gymnastik paa Plænen.

Og saa var det Sommer, og hvilken dejlig Sommer! Endelig fik vi Erstatning for, hvad vi havde maattet undvære i tidligere Aar. Det blev den længste Sommer i Mands Minde, og endnu i disse Decemberdage er Vejret mildt og forarsagtigt.

Og Sommeren hernede er nu ganske særlig dejlig. Det vil alle indrømme, der har oplevet den.

Vi fik som ny Hjælpelærer Anders Pontoppidan Thyssen, der faldt udmærket til i vort Lag. Han gjorde god Fyldest baade i Timerne og Kammeratskabet og følte sig saa vel tilpas hernede, at han i hvert Fald tabte noget af sit Hjerte til Højskolegerningen. Nu er han igen i Gang med sit teologiske Studium. Dinna Christiansen var samtidig Elev og Lærerinde i Kjolesyning. Vi havde i hende en flink og god Medarbejder.

Vi deltog med Sommerskolen i et stort nationalt Møde i Holbøl, hvor Professor Hammerich, København, og Pastor Hans Magle, Tønder, talte. Femte Juni holdt vi Grundlovsfest her paa Skolen. Forstander Skovrup, Kerteminde, og jeg talte. Endvidere var der Gymnastikopvisning paa Plænen, og om Aftenen opførte Eleverne — bistaet af Fink og Asta

Bystævnet (fra »Rid i Nat«).

en Folkevisе og dansede en smuk Menuet, i fine Dragter. Besøget var godt. Aftenen blev desværre temmelig kølig.

Elevmødet den 3. og 4. Juli var besøgt af et Par Hundrede gamle Elever. Fink skulde have talt Lørdag Aften; men indtrufne Omstændigheder bevirkede, at han først fik holdt sit Foredrag Mandag Formiddag, og da var de fleste af Mødedeltagerne rejst. Og det var Skade, for det var et udmærket Foredrag. Om Søndagen var der Gudstjeneste ved Aage Møller (han holder stadig Gudstjeneste hernede to Gange om Maaneden, og det er vi meget glade for). Om Eftermiddagen talte Aage Møller og jeg. Dagen sluttede med, at Lærere og Elever opførte Vilh. Mobergs berømte »Rid i Nat«. Bogen er dramatiseret paa Svensk, men ikke paa Dansk. Vi maatte saa oversætte den svenske Dramatisering, hvilket Fink præsterede i Løbet af forbavsende kort Tid. Mødedeltagerne bestyrkede os i vort Indtryk af, at vi havde valgt det helt rigtige Stykke. Vi spillede det to Gange senere for Egnens Folk, og selv om vi begge Gange var lidt uheldige med Vejret, var Besøget dog særdeles godt. Dansk Ungdomssamvirkes Lejr i Kollund overværede den ene af Opførelserne, og Deltagerne har senere baade i Tale og Skrift (bl. a. i »Lederbladet«) udtalt deres Glæde over Stykket og Opførel-

Mor Sigga, Fogeden Borre og Svedjebonden (fra »Rid i Nat«).

sen deraf. Vi var glade for, at vort temmelig store Slid med den ikke helt lette Opgave blev paaskønnet.

Vi var naturligvis ogsaa med Sommerholdet paa Ture til Dybbøl og Vesteregnet. Ligesom sidste Sommer var Som-

Haandarbejde.

Regning!

merpigerne indkvarterede hos vore mange gode Venner i Egnen omkring Ellehus. Det var den 23. Juni, og vi samledes om Aftenen til St. Hans-Fest i »Silkeborgsalen«, hvor jeg først holdt Foredrag, og bagefter fik vi os en Svingom. Turen var begunstiget af godt Vejr, og det kunde have været værre med Punkteringer.

Vi var ogsaa en Eftermiddag indkvarteret hos Beboerne i og omkring Rinkenæs, saa Sommerpigerne fik rigtig Lejlighed til at opleve sønderjyske Hjem. Vi sagde Tak for Gæstfriheden ved at opføre »Feriegæsterne« paa Rinkenæshus om Aftenen. Det gjorde megen Lykke.

Ogsaa Sommerholdet var paa Besøg hos Lundens og Laurits Niensens, og et Par Aftener var vi paa Rønshoved Børnehjem og fik et Indtryk af Livet der.

Og saa slog ogsaa Afskedens Time for Sommerpigerne. Vi maatte sige Farvel til vore flinke, glade og gode Piger. Og der blev lidt fugtigt i Øjenkrogene, og det er heller ikke saa mærkeligt, naar man skal skilles fra alle Kammeraterne og Skolen og Skolelivet; men Højskoletiden skal ikke vare evigt, og det er jo i Hverdagen, det skal vise sig, om man har været rigtig paa Højskole.

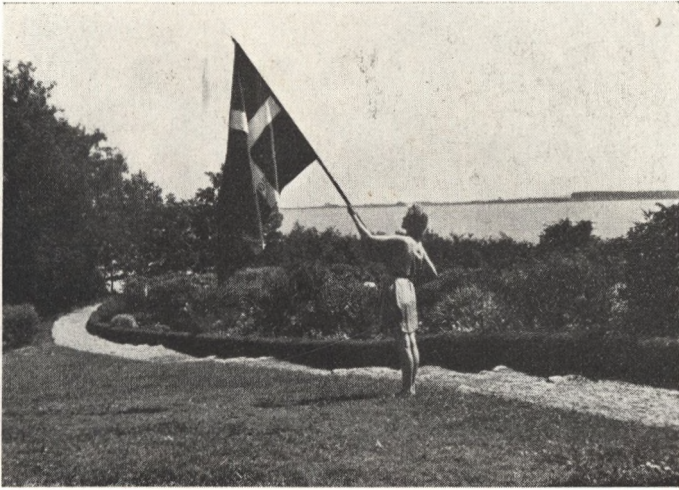

Delingsførere Sommeren 1943.

Der er det utilfredsstillende ved en Aarsberetning, at man ikke kan faa det væsentligste med. For det væsentligste — det er jo alligevel Højskolens Hverdag med Foredrag, Timer, Samtaler, Samværet Dagen igennem, den personlige Kontakt — alt dette, som egentlig er Højskoleoplevelsen. Men dette væsentlige er det vanskeligt at skildre, og det er jo heller ikke nødvendigt, for mine Læsere er jo alle gamle Højskoleclever, saa de vil vide, hvad det er, der holder Aarsberetningens mange brogede Billeder sammen. Jeg ønsker blot, at Læserne — hvad enten de er fra Aargang 1922 eller 1943 — maa se deres egen Højskoletid bag hele Skildringen, blive glade paany ved at mindes den og glade gaa i Gang med Hverdagens Arbejde igen, hvor nu end den enkelte maatte have faaet sin Gening. For mon det ikke baade er Højskolens og Kristendommens første Bud: Vi skal være glade — — Først da kan vi løfte og bære.

*

Næppe var imidlertid Sommerpigerne borte, før vore Kursus tog fat. Vi havde først Grænselandsstævne fra 2.—9. August med ca. 70 Deltagere. Det var Skolen, der arrangerede Stævnet, og en Række Talere belyste vor folkelige, na-

Her er Danmark, dit og mit —

tionale og nordiske Stilling. De fremmede Talere var: Landstingsmand Jepsen Christensen, fhv. Præsident Holger Andersen, Landsbibliotekar Jakob Petersen, Folketingsmand Erik Appel, Lærer P. Marcussen, Redaktør J. Bogensee, Gaardejer Hans Andersen, Kongsbjerg, Carla Schibler og Claus Eskild-

Delingsførere Vinteren 1942—43.

Hele Familien.

sen. Stævnet blev særdeles vellykket, hvilket vel alene de anførte Navne kan give en Forestilling om. Maaske blev der næsten budt paa for meget. Vi vil i hvert Fald overveje, om vi ikke til næste Aar skal nøjes med tre Foredrag om Dagen. Vi agter nemlig at gøre Grænselandsstævnet til en aarligt tilbagevendende Begivenhed. Sæt Kryds i Kalenderen ved Dagen fra 2.—9. August og reserver allerede nu denne Uge til Deltagelse i Grænselandsstævnet paa Rønshoved Højskole! I skal være hjertelig velkomne. Men det var nu ikke blot Foredragene, der betød noget ved Stævnet. Det var ogsaa Samværet Dagen igennem, Aftenkaffen, Turen til Dybbøl o. s. v. Vi er Deltagerne meget taknemlige for deres værdifulde Bidrag til, at vort første Stævne af den Art lykkedes saa godt.

Fra 10.—16. August holdt Aarhus-Studenterne Sommermøde her. Det var et frisk og fornøjeligt Bekendtskab, som vi ogsaa haaber at uddybe. Dernæst modtog vi Jelling-Seminarister, der holdt en Uges Lejrskole hernede under min gode Ven Seminarieførstander Jens Futtrups Ledelse. Og til sidst kom Esbjerg-Børn, der ligeledes holdt Lejrskole. Og-

Alma og hendes Garde.

saa Lejrskolerne fik et godt Forløb, saa vi gerne vil modtage dem igen ad Aare.

Man vil forstaa, at vi havde ikke saa lidt om Ørerne i August. Naar det hele klappede saa godt, skyldes det for en stor Del vore udmærkede Hjælpere inde og ude. Hvor betyder det meget, at alle Pladser er godt besat af dygtige,

De fleste af Vinterholdet 1943—44.

Maaneskinsstemning ved Flensborg Fjord.

flinke og velvillige Hjælpere. Og den Lykke har vi haft i det Aar, der svandt.

Jeg nævnte i Aarsskriftet sidste Aar, at der var sat en Indsamling i Gang her paa Egnen med det Formaal at oprette et Fond, der dels skulde anvendes til Elevunderstøttelser, dels til Forbedring af Skolens Bygninger og Inventar. Fondet har indtil nu modtaget 3620 Kr., og Indsamlingen fortsætter. Andelene er paa 20 Kr. (der kan tegnes flere), og hvis nogle af de gamle Elever skulde have Lyst til ogsaa paa den Maade at være med i Kredsen omkring Skolen, kan de blot tegne en Andel. Pengene kan sendes her til Skolen (med Paategning: Til Støttefondet), og Afsenderen vil saa omgaaende modtage et Andelsbevis som Kvittering for Modtagelsen. Beviset giver iøvrigt Ret til at deltage i Støttekredsens aarlige Generalforsamling, der holdes i Forbindelse med Efteraarsmødet.

Efteraarsmødet — ja det maatte vi i Aar aflyse, fordi vi den Gang var midt i Undtagelsestilstanden. Et »Konemøde«

for Danske Samfund, som Carla Schibler havde arrangeret, maatte vi ligeledes aflyse. Det var kedeligt nok. Men vi havde iøvrigt haft saa meget i August, at vi egentlig trængte til lidt Stilhed i September.

Og saa er vi i fuldt Sving med vort store Vinterhold. Salen er for længst taget i Brug, selv om den ikke er helt færdig. Vi har endnu ikke holdt den officielle Indvielsesfest. Den finder nok først Sted efter Jul.

Vi synes, det Aar, der er gaaet, har bragt os meget. Vi har meget at takke for. Det er da ogsaa først og fremmest Taknemlighed, der fylder vort Sind, naar vi lader Tankerne glide tilbage.

Men alligevel er der altid noget, der knuger i disse Aar. Julestjernen vil ikke faa sin fulde Glans igen, inden den paany straalere over et frit Danmark. Maatte vi snart opleve det.

Med dette Ønske i Tankerne siger vi Tak for i Aar og ønsker jer alle en god Jul, et glædeligt Nytaar!

Jeres hengivne

Agnete og Hans Haarder.

MAGNE BRASHOLT

F. 23. OKTOBER 1915 — D. 17. AUGUST 1943

Magne Brasholt var Elev paa Skolen sidste Vinter. En Nat fik han stærke Underlivssmerter og maatte paa Hospitalet. Der var han en 14 Dages Tid og kom saa tilbage til Skolen igen. Resten af Vinteren var han tilsyneladende rask og deltog i Skolearbejdet som før — vældig opsat paa at naa det mest mulige. I Sommer sendte han mig et Brev, hvori han takkede for Skoleopholdet og beklagede, at han desværre ikke kunde komme til Elevmødet. Han bad mig hilse alle Kammeraterne. Saa hørte jeg ikke noget til ham, før hans Bror sendte mig et Brev med Meddelelse om, at Magne var død. Han var blevet syg den 15. August, kom paa Sygehuset om Natten og blev opereret den 17. om Formiddagen. Sygdommen var imidlertid for vidt fremskreden, og Magne døde en Time efter Operationen. Sygdommen var Tarmslyng.

I Brevet skriver Broderen, Anker Brasholt, der iøvrigt ogsaa er gammel Rønshoved-Elev:

»Magne var meget glad for sit Højskoleophold. Han syntes, han havde lært meget. Der var meget, han var blevet oplyst om, kort sagt, han syntes, han var blevet meget rig paa al Ting, som ingen andre kunde forstaa.«

Det er en meget smuk Hilsen, Magne har efterladt til os, hans Kammerater og Lærere. Den er vi taknemlige for. Vi føler det meget trist, at han skulde dø saa ung. Vi vil mindes ham som en flittig og meget velvillig Elev og som en trofast og god Kammerat.

H. H.

GLIMT FRA SKOLELIVET PAA RØNSHOVED HØJSKOLE

En af vore Elever fra Vinteren 1942—43, Grete Gjørding, har skrevet et Par Smaastykker om Skolelivet hermede. De har været offentliggjort i „Vestkysten“ og „Højskolebladet“.

Farvel til Højskolen.

Efter at vi nu en hel Vinter har opholdt os som Elever paa Højskolen, lakker det mod 1. April, Tiden, vi skal herfra. Det er med et Stik i Hjertet, at vi hver Morgen tæller Dagene, vi har tilbage. Vi ønsker, vi havde endnu et halvt Aar paa Skolebænken. Men det kan nu engang ikke være anderledes, og vi trøster os med, at den Tid, der er gaaet godt, kommer ikke daarlig tilbage.

Det er en af de sidste Søndage paa Højskolen her ved Danmarks Grænse. Vi skal have Fest om Aftenen — rigtig Bal skal her være — festligt og morsomt. Der er ikke sparet paa Forberedelser og Ulejlighed og Ideer; vi venter os meget af denne Aften.

Da det er Søndag, sover vi til Kl. 8. Bliver saa vækkede af Gongongen og kommer i en Fart i Tøjet. Klokken kalder til Morgenmad, og vi stormer til fra alle Sider, som vi gør det hver Morgen. Vi er forbavsende præcise, naar det gælder Spisetiderne, undertiden mere, end naar vi skal til Time.

Snart er Havregrøden og Ostemaden sat til Livs. Forstanderen rejser sig. »Velbekomme! Vi gaar ned til Fjorden og synger Morgensang«, siger han. I Flok gaar vi ned paa Udsigtshøjen ved Fjorden. Det er en skøn Foraarsmorgen

med let Rim paa Græsset. Vandet er næsten stille, kun ses en svag Krusning hist og her. Maagerne har travlt langs Strandkanten, og Muslingefiskerne er allerede langt ude paa Fjorden i deres Baade. Solen staar endnu lavt over Fjorden, men den har Magt; dens Straaler trænger gennem den lette Morgendis og varmer allerede, saa Rimen smelter af Græsset. En underskøn Morgen, som betager os alle. Vi synger »Se, nu stiger Solen af Havets Skød«. Fra alle de unge Struber toner Sangen klart ud over Fjorden op i den klare, rene Luft. Den sidste Tone dør hen; vi staar ganske stille, hver for sig i Tanker. Jeg ser ud over Vandet. Paa Fjordens modsatte Bred ligger Flensborg, fristende nær — og dog saa fjern. Fra Fabriksskorstenene stiger Røgen lodret til Vejrs. Spærreballonerne over Byen ligner store, snavsede Torsk. De vidner om Krig og Ufred og danner en skærende Kontrast til den lyse, blide Morgen. Vi ser længselsfulde over mod Byen, vist alle besjælede af samme Ønske: at komme derover, og tænkende samme Tanke: hvornaar mon Verden vil holde Fred og aabne sig for os, saa vi unge igen kan komme uden for Danmarks Grænser og se og opleve noget af alt det, vi drømmer om.

Vi lader Blikket glide videre. I Skoven derovre i Angel skimtes Lyksborg Slot, og lige over for os ser vi Broager Kirkes to Taarne; der var vi forleden Dag allesammen paa Cykletur. Vi ser til venstre, hvor Fjordvejen en lang Strækning følger Fjorden. For fem Maaneder siden kom vi hertil ad denne Vej, og snart skal vi ad samme Vej drage bort herfra; et indholdsrigt Kapitel af vort Liv endes.

I Tankerne vender jeg tilbage til den dejlige Efteraarsdag, da vi, et halvt Hundrede unge fra hele Danmark, mødtes her paa Grænseskolen. Fem Maaneder har vi været her, en lang Tid — og dog saa kort. Det synes mig, som var det i sidste Uge, vi første Gang sad paa Bænkene i Foredragssalen, lyttende til Forstanderens Velkomsttale. Og dog er der gaaet en hel lang Vinter siden, men hvor er den blevet af? Den svandt som en Drøm. De første Dage var det drøjt at sidde stille og lytte til de mange Foredrag, men snart var vi med

i det hele. Vi lærte Kunsten at høre efter. Før vi saa os om, var det næsten Jul. Tre Dage før Juleaften holdt vi Julefest og drog tidligt næste Morgen glade og i Julestemning hjem til Jul. Hvor havde vi meget at fortælle derhjemme. Fjorten Dages Juleferie og igen tilbage til Skolen. Hvilken Gensynsglæde, da vi den 5. Januar om Aftenen igen mødtes paa Stationen og i høj Sne vadede herud. Dagen efter genoptog vi Skolearbejdet med Liv og Lyst. Stile, Dansk, Regning, Gymnastik, Sprog, Foredrag o. s. v.; der var nok at tage fat paa; vi kunde proppe os, saa meget vi lystede, og de tre Maaneder blev ikke drevet væk.

Som et dejligt Krydderi havde vi Søndagene, Danse-aftenerne og de mange Invitationer til at besøge de store Gaarde i Omegnen. Disse Invitationer blev modtaget og efterkommet med stor Glæde, og vi har haft mange hyggelige og fornøjelige Timer hos Beboerne her omkring. Flere Gange var vi paa Langfart; vi gik ikke af Vejen for en Cykletur til Sønderborg og Dybbøl, eller til Tønder og Løgumkloster; sidste Tur havde vi dog to Dage til.

Meget har vi lært, set og oplevet i Vinterens Løb. Vi kom, fyldte med Forventninger, og vi drager ikke skuffede bort; thi Livet er blevet langt rigere for os i disse Maaneder.

Tilsyneladende er vi de samme, som da vi kom her, og alligevel er vi forandrede. Vi har ikke blot lært at regne og skrive Dansk, men det, som er langt vigtigere, nemlig at Livet indeholder meget stort og skønt, bare vi sørger for at faa Øje paa det, og det kan vi, hvis vi vil.

Tavse staar vi der paa Højen, maaske kun et Øjeblik, jeg véd det ikke. Forstanderen bryder Tavsheden. »Hvor skønt!« udbryder han. I et Nu er vi alle tilbage til Tid og Sted. »Skal vi se, hvem der først kommer op til Skolen?« foreslaar en, og i fuldt Løb stormer vi op ad Havegangene, op til en solfyldt Dag med Leg og Sport i det frie og til en Aften med Fest og Dans og Musik; en Aften, hvor vi glemmer Hverdagen og alle Smaasorger, hvor vi rigtig føler Glæden ved at være unge og mere os sammen; thi ogsaa dette har vi lært: man skal leve — ikke blot være til.

Den sidste Aften.

Det er vor sidste Aften paa Højskolen. Den sidste Skoledag er endt, for sidste Gang har vi siddet ved Bordene i Skolens Spisesal, vi har gaaet vor sidste Tur i Skovene og langs Fjorden og taget Afsked med det alt sammen.

I Morgen tidlig rejser vi herfra, spredes for alle Vinde.

Vi er ved at pakke, men det bliver ikke rigtig til noget; vi kan ikke tage os sammen. Værelserne er uhyggelige og rodede i Aften. Kufferterne staar halvt aabne; Tøj, Sko, Bøger og Papir flyder over alt. Men i Stedet for at pakke sammen og rydde op gaar vi fra det ene Værelse til det andet og snakker med hinanden; der er saa meget at tale om nu til sidst, vi kan ikke rigtig forstaa, at vi nu for Alvor skal skilles og bort herfra.

Klokken halvni samles vi inde i Forstanderens private Stuer for her at være sammen til Afslutning. Vi kommer ganske stille i smaa Flokke. Det gaar ellers ikke stille af, naar vi samles. Som den glade og sunde Ungdom, vi er, kommer vi gerne leende og støjende, naar Klokken kalder til Aftenkaffe, men i Aften er vi saa alvorlige.

Straks vi træder ind i Stuerne, føler vi den næsten højtidelige Stemning, der hersker her i Aften. Her er som altid lunt og hyggeligt, og her er en egen Atmosfære af Tryghed og Ro. Kun levende Lys er tændte. De staar paa de dækkede Bordes hvide Duge i tunge Sølvstager, og de staar i smaa Stager spredt mellem Foraarets Blomster: Anemoner, Kodrivere og duftende Violer.

Stille sætter vi os om Bordene, snart er vi alle samlede — for sidste Gang. Vi sidder og snakker lidt, men Samtalen gaar ikke livligt som ellers. Vi er lidt tunge om Hjertet ved Tanken om at skulle skilles. Ganske vist lover vi alle sammen at komme til Elevmødet til Sommer, men sært gaar det til, om ikke nogle bliver forhindrede deri. Nu har vi i fem Maaneder været sammen her, vi mener at kende hinanden ud og ind, og vi har lært at kende Glæden ved Sammenhold. Sammen har vi paa Skolebænken løst de mange-

artede og ofte vanskelige Opgaver, og sammen har vi danset og moret os til de Fester, vi i Vinterens Løb har fejret.

Glæden ved disse Fester har været dobbelt stor, netop fordi vi ogsaa sammen havde det daglige Slid.

Hvad har vi da faaet ud af denne Vinter? Ja, vi har ikke blot samlet Skolekundskaber, men vi har faaet Besked paa meget, som før stod os uklart, og som vi ikke selv kunde faa Klarhed paa; vi drager berigede herfra. Vi kom her, fordi vi følte, vi manglede noget, og dette noget har vi fundet. Men det er ogsaa blevet os klart, at vi har Pligter over for vore Medmennesker og Pligter over for Livet, som stiller os sine Krav, store og smaa, Krav, vi efter bedste Evne skal opfylde.

Nu taler Forstanderen, og Ordene gaar os lige til Hjertet. Han taler om den svundne Vinter og om Højskolens Opgaver, og han siger til sidst: »Nu har vi i Vinter prøvet paa at give jer, hvad I før manglede og ikke selv magtede at klare. Vi har vist jer Vejen, mere kan vi ikke gøre, vi vil ikke raade jer, I maa selv vælge. Livet vil ikke altid gaa som en Leg for jer, I vil ogsaa faa jeres at kæmpe med, men det gør heller ikke noget; thi ogsaa de svære Tider, som vi alle før eller senere skal igennem, kan blive til stor Velsignelse.

Naar I nu kommer herfra og ud til det daglige Arbejde, saa skal det kendes paa jer, at I har været paa Højskole; I har Pligt til at vise det, hvor I end færdes; I er paa en Maade i Uniform, og en Uniform kræver noget af sin Bærer. Vi ønsker jer Lykke paa Rejsen og sender jer glade herfra; vi stoler paa jer. Tak for i Vinter!«

Der er ikke mange tørre Øjne, da Forstanderen har endt sin Tale. Vi synger et Par Sange, og nu taler Lærerne til os, jævnt og ligefremt; de slutter med en Tak til os alle.

Ogsaa fra enkelte af Eleverne lyder i faa Ord en Tak til Forstanderparret, Lærere og Kammerater. I Grunden havde de tænkt sig at sige meget mere, men Ord synes ikke at kunne udtrykke, hvad de i Øjeblikket føler, derfor bringer de deres Tak i faa, almindelige Ord; her er heller ikke Brug for mere.

Men nu er Klokken snart tolv, det er langt over Sengetid. Som saa ofte før synger vi de gamle Vægtervers, og derefter lyder Forstanderens rolige: »Godnat, sov vell« Men megen Søvn faar vi ikke den Nat. Da vi er færdige med at pakke, søger vi igen sammen paa Værelserne og sidder længe og sludrer; de sidste Timer, vi er sammen, synes os for kostbare til at sove bort.

Grete Gjording.

En af de gamle Elever fra Sydslesvig sender denne
Hilsen.

Kære Kammerater!

Det er nu fire Aar siden, jeg skrev den sidste Hilsen til Aarsskriftet. Jeg skrev den, inden Krigen brød ud — da I læste den, havde Krigen raset flere Maaneder, og adskillige af Europas Stater var blevet udslettet.

I Mellemtiden har jeg kæmpet baade mod Vest og mod Øst. I Rusland er jeg to Gange bleven saaret, i 1941 under en Nærkamp Mand mod Mand i Skovene ved Narva, i 1943 Syd for Ladogasøen. For Tiden ligger jeg paa et Lazaret og faar min saarede Fod kureret.

Der er sket meget, siden jeg skrev det Brev til Aarsskriftet; men mine Betragtninger staar stadig — jeg kan vel sige desværre — ved Magt.

*

Dengang var jeg urolig ved Tanken om, hvordan Danmark vilde bestaa den kommende Prøve. Vi bestod den ikke! Vi havde altfor stærkt lullet os ind i den Tro, at vi var et Puslingeland, der vedblivende kunde hygge sig i Smug. Som i 1914. Mon den Drøm ikke snart er forbi — for mange i hvert Fald?

*

Jeg ved, Slagordet i Dag er: naar Krigen først er forbi! Men de, der siger dette, er de falske Profeter og Svæklingerne, der i Virkeligheden ønsker, at der intet skal ske. For det betyder netop, at der intet vil skel! Har man kæmpet sig igennem til en ny Erkendelse, bør man leve derefter straks, ellers er det kun Føleri og Snak — og den Slags har vi haft altfor meget af i Danmark.

Man maa begynde med sig selv. Er min egen Holdning saadan, at jeg fortjener engang i Fremtiden at leve i et frit, fornyet Danmark?

At gaa med Kongeemblem eller Danebrog i Knaphullet — det er sandelig ikke nok!

Vi maa forberede os paa den Tid, der kommer. Fx. ved at dygtiggøre os. Danmarks Ungdom har haft en uhyre Fordel — den har kunnet passe sin Uddannelse og sit Arbejde nu i over 4 Aar — medens det øvrige Europas Ungdom i denne Tid var Soldater. Kom ud af Øvelse, tilbage i Uddannelse, eventuelt satte Liv eller Førlighed til. Mine Studenterkammerater tager nu deres Eksamen, men de gør sig næppe nogen Tanke derved! Naar Krigen er forbi, bliver Konkurrencen haard, kun de dygtigste vil kunne bestaa!

Endvidere ved at være sparsommelige. Det betyder øget social Retfærdighed nu, idet de knappe Forsyninger da bedre slaar til for alle; og naar Krigen er forbi, vil Danmark være fattig, meget fattig. Da er det godt, om vi har vænnet os til at spare i Tide!

*

Der kunde skrives meget mere herom, men det er ikke nødvendigt. Brug jeres »Enetimer« til at tænke paa, hvad I hver for sig kan gøre for Danmark, og I vil finde, at der er nok.

Aage Møllers Skolearbejde gik i Stykker. Det var tildels, fordi han selv ikke var stor nok. Men mest fordi den danske Ungdom ikke var moden nok, ikke værdig nok til den Skole. Hans Tanke om, at man hver Dag en Time skulde være »ene med sig selv og sin Gud«, blev udgrint. Men bliver stort smaat og Sandhed Løgn, fordi der grines?

I Dag er der mere end nogen Sinde Grund til, at vi gaar ind i vort Lønkammer og gør Regnskabet op — ene med os selv og ene med vor Gud!

Med mange Hilsener

Hans Ronald Jørgensen,
Elev fra 1934.

FREMTIDENS HAAB

Det nærmer sig Jul — der er igen gaaet et Aar — et Aar med saa store Begivenheder, som vi aldrig før har oplevet eller hørt om, ja, med saa store Rædsler, at det næsten er umuligt at tro, det kan være sandt.

Vi har set, hvordan de store Verdensmagter kan opbyde Materiel og Mennesker i saa store Mængder, at det er astronomiske Tal, der skal regnes med. Vi har set Verdensbyer, hvor før store Paladser, Fabrikker, skønne Bygninger og alt, hvad der gennem Aarhundreder har staaet som Minder om Menneskers Kunst og Virke, paa en eneste Nat forvandles til Sten og Aske, hørt om Tusinder af Kvinder og Børn, der pludselig staaer uden Tag over Hovedet og uden Mad og Klæder, medens Vinteren nærmer sig.

Og dog — trods alt dette, — er det saa det, der helt fylder vore Sind og Tanker? — Nej, det, der inderst inde beskæftiger os, det, som trods alt, hvad der sker nu, fylder vort Sind, det er Tanken om Fremtiden. Hvad vil der ske, naar Krigen er forbi, hvordan vil det gaa mig, gaa Danmark, Europa, ja hele Verden? Hvordan vil Vilkaarene for at leve Livet paa den Maade, jeg ønsker at gøre det, blive?

Det kan være med Rædsel, vi ser mod Fremtiden, men det kan ogsaa være med Haab.

Jeg tror, der ligger i os alle et Haab til Fremtiden, selv i den værste Sortseer. Hvad kommer det Haab af, for det er ikke noget, vi kan bygge op ved vor Forstands Brug. Det er vor Selvopholdelsesdrift, vil Forstandsmennesket sige, eller Rædslen for Udslettelse og Tilintetgørelse.

Nej ingen af Delene, Haabet er en guddommelig Gave; for kristne Mennesker maa det være bevidst; men ogsaa for Mennesker, der ikke er naaet til at kunne erkende det guddommelige i deres Tilværelse, er Haabet, Haabet til Fremtiden, indgivet dem af Skaberen. Det gælder da om, at vi gør os dette klart.

Naar vi er naaet til Erkendelse af, at Haabet er givet os som en Gave, saa vil vi ogsaa roligt kunne se Fremtiden i Møde i Tro til Giveren; og Julen, som nu staar for Døren, vil styrke os i dette Haab.

Fremtidens Land,
 derhen de styrer, de tusinde Savn,
 alle de Sukke, som ej finder Favn,
 danner sig Landskab i Skylag og Glød
 over vor Nød,
 salige Syner af, hvad som skal gro
 op af vor Tro
 i Fremtidens Land.

(Bjørnson.)

G. Sonne Midtgaard.

ELEVFORENINGEN

Den aarlige Generalforsamling blev afholdt sædvanlig Tid og Sted.

Formanden aflagde Beretning og fremlagde Regnskabet. Begge Dele blev enstemmig godkendt. Af Bestyrelsen afgik efter Tur Formanden, Poul la Cour Møller og Ingeborg Fink.

Formanden genvalgtes. Nyvalgt blev Lærer Søren Fink og Ester Larsen.

Aaret har været godt for Elevforeningen, og det har vist sig, at gamle Rønshovedelever ogsaa ønsker at staa i Elevforeningen efter Forstanderskiftet. Der har ikke været flere Udmeldelser end sædvanlig.

Det har desværre været umuligt at faa saa meget tilovers ved Udsendelsen af Elevskriftet, som vi plejer, da Trykningsomkostningerne er steget. Dette gaar ud over Understøttelsen til Elever, hvilket er meget beklageligt. Jeg vil derfor atter i Aar minde om, at man har Lov at give en lille Skærv ud over, hvad Elevskriftet koster.

Formanden.

Elevmøde

Lørdag den 1. og Søndag den 2. Juli 1944.

Grænselandsstævne

2.—9. August.

Elev- og Efteraarsmøde

Fredag den 8., Lørdag den 9. og Søndag den 10. Sept.

Vær venlig at melde jeres Ankomst.

Husk Tæpper og Rationeringskort.

Velkommen!

ELEVFORTEGNELSE

VINTEREN 1942—43

- Brasholt, Magne, Mikkelse, Sindal.
Bollerup, Elisabeth, Gaarde, Varde.
Christensen, Jens Poulsen, Snedsted, Thy.
Christoffersen, Mikael, Vejlbj, Risskov.
Fohlmann, Andreas, Hostrupskov, Aabenraa.
Frederiksen, Søren, Rodebæk, Faaborg, Varde.
Gjærding, Grethe, Allerup, Tjæreborg.
Gregersen, Lars Peter, Faarftoftevej, Thisted.
Hansen, Svend Aage, Randerup, Ballum.
Hartelius, Annelise, Gurre, Kvistgaard.
Hedelund, Knud, Nisted, Odense.
Holck, Evald, Vejby, Brodal.
Hvass, Ingrid, Hygum, Klinkby.
Jensen, Arne Eg, Trolldede.
Jensen, Anne-Else, Vester Aabølling, Brøns.
Jeppesen, Poul, Kertinge, Kølstrup.
Jeppesen, Viggo, Drungstrup, Sdr. Felding.
Johansen, Carl Aage Bachmann, Sølsted, Aarslev.
Juhl, Hans Chr., Sdr. Stenderup, Varmark.
Kristensen, Elly, Føvling, Brædstrup.
Krogh, Poul, Mejrup, Holstebro.
Larsen, Ester, Langtved Mark, Ullerslev.
Mogensen, Hans, Bække.
Nicolajsen, Jeppe, Houborg, Holsted.
Nielsen, Karl, Røgen Mark, Toustrup.
Olesen, Emil Svend, Bakkegaard, Sdr. Felding.
Pedersen, Gotfred, Vammen, Viborg.
Pedersen, Gunnar, Tholstrupgaard, Stabrand, Kolind.
Pedersen, Svend, Regel, Kongerslev.
Petersen, Erik, Havrebjerg ved Næstved.
Ravn, Karen, Seest pr. Kolding.
Sandahl, Ejvind, Brobæk, Erslev, Mors.

Skjøth, Bothilde, Brenbjerg, Øsby.
 Sørensen, Sigvald, Horne, Tistrup.
 Sørensen, Svend, Lem, Brodal.
 Sørensen, J. Chr., Tjufkjær, Viuf.
 Sørensen, Niels Chr., Hobrovej 33, Skalborg.
 Thrane, Hans, Grindsted.
 Vest, Arnhild, Lobbæk, Bornholm.
 Yde, Jens Rysgaard, Gjersbøl, Snedsted.
 Østergaard, Niels Marius, V. Vildsund, Thy.

SOMMEREN 1943

Andersen, Esther, Thorup, Sunds.
 Andreasen, Inger, Rødding, Viborg.
 Blæsgaard, Helga, Staby, Ulfborg.
 Christensen, Ella, Frørup, Stepping.
 Christensen, Kirstine, Gjersbøl, Snedsted, Thy.
 Christensen, Maja, Hjøllund, Arnborg, Herning.
 Christiansen, Anne Marie, Billund.
 Christiansen, Dinna, Billund.
 Frost, Astrid, Husby, Ulfborg.
 Hansen, Asta Graae, Frøstrup Skole, Lunde J.
 Jepsen, Nicoline, Nørre Hjarup, Hovslund.
 Jespersen, Helga, Bording.
 Jørgensen, Karen Haislund, Vredsløse, Næstved.
 Kristensen, Elly, Horne, Tistrup.
 Kristensen, Emma, Knaplund, Hoven, Tarm.
 Madsen, Klara, Vejrum, Struer.
 Nielsen, Thora, Gammelstrup, Stoholm.
 Olesen, Eva, Øster Jølby, Erslev, Mors.
 Pedersen, Edith, Havndal, Randers.
 Pedersen, Else Heiberg, Gaarde.
 Pedersen, Ellen Margrethe, Ranum Søndergaard, Løgstør.
 Petersen, Inger, Vestergade, Rørvig.
 Petersen, Marie Holt, Krogager.
 Riis, Karen Margrethe, V. Hvidbjerg, Karby, Mors.
 Skjøth, Bothilde, Brenbjerg, Øsby.
 Skøtt, Nanna Margrethe, Langetved, Rødding.
 Vangsgaard, Johanne, Sundby, Mors.
 Vig, Erna, Horne, Tistrup.
 Ørum-Hansen, Ellen, Amagerbrogade 30, København.

NB. Vi har desværre heller ikke i Aar faaet samlet de personlige Meddelelser om de gamle Elever. Det er stadig en Mangel, og vi arbejder videre med Planen om en „Redaktør“ for hvert Elev

hold. Vi vil ogsaa i det kommende Aar se at faa dannet en Række Rønshoved-Kredse Landet over. Vi ved, at vore Elever er stærkt interesserede deri. Det gælder blot om at faa det lidt organiseret. Der skulde saa i hver Kreds holdes mindst eet „Rønshovedmøde“ hvert Aar. Møderne vil blive annonceret i de lokale Blade, og vi haaber, at baade „gamle“ og „nye“ Rønshovedelever vil møde fuldtalligt op — ogsaa for at lære hinanden at kende — de „gamle“ ogsaa for at lære det nuværende Rønshoved at kende. Det gør ikke noget, at vi ikke alle Steder kan blive saa særligt mange. Muligvis kan vi nogle Steder samles i et Elevhjem. Det vilde være storartet. Som sagt, vi arbejder med Planen. Vi faar den nok gennemført ved fælles Hjælp. H. H.

INDHOLD

	Side
<i>Hans Haarder</i> : Under Nederlagets Skygge	3
<i>Aage Møller</i> : Anders Nørgaard og Rønshoved Højskole	10
<i>Søren Fink</i> : Henrik Pontoppidan	17
<i>Oscar Geismar</i> : De sande Profeter og de falske ..	25
<i>Asta Kragh Hansen</i> : Gymnastikken i det folkelige Arbejde	30
<i>Jens Futtrup</i> : Menneskelig Oplysning	34
<i>Carla Schibler</i> : Fri	36
<i>A. Pontoppidan Thyssen</i> : Grundtvigske Tanker om Livet og Lyset	38
<i>Poul Andreasen</i> : Nogle Landbrugsproblemer	45
<i>Hans Haarder</i> : Aarets Gang	51
<i>H. H.</i> : Magne Brasholt	72
<i>Grethe Gjording</i> : Glimt fra Skolelivet paa Rønshoved Højskole	73
<i>Hans Ronald Jørgensen</i> : Brev	79
<i>G. Sonne Midtgaard</i> : Fremtidens Haab	81
Elevforeningen	83
Elevforeningens Regnskab	84
Love	85
Elevfortegnelse	86